

Д О

МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

ДОКЛАД

от МУРАВЕЙ РАДЕВ - министър на финансите

**ОТНОСНО: Отчета за изпълнението на Държавния
бюджет за 1997 година**

В условията на една изключително динамична макроикономическа среда, провежданата от правителството през 1997 г. фискална политика беше изцяло насочена към максимално ограничаване влиянието на проинфлационните фактори и създаване на оптимални условия за финансова и икономическа стабилизация. За да се минимизира нарастването на бюджетния дефицит в периода на промените в изпълнителната и законодателната власт и до приемането на Закона за държавния бюджет за 1997 г., със Закона за изпълнение на бюджета до влизането в сила на Закона за държавния бюджет на Република България за 1997 г. (ДВ, бр. 11 от 05.02.1997 г.) се утвърдиха редица ограничения за размера и структурата на извършваните разходи, за размера на касовия дефицит и за нарастването на държавния дълг.

Приетият в средата на годината Закон за държавния бюджет на Република България за 1997 г. (ДВ, бр. 52 от 01.07.1997 г.) беше разработен на базата на фактическото изпълнение на бюджета и очакваните изменения на основните макроикономически показатели до края на годината след въвеждането на паричен съвет. С новоприетия Закон за БНБ бяха нормативно премахнати възможностите за кредитиране на бюджета от централната банка.

С въвеждането на паричен съвет в страната беше предопределена нова по-активна роля на държавния бюджет. Настъпилата през второто полугодие на 1997 г. промяна в макроикономическата обстановка оказва съществено влияние върху касовото изпълнение на държавния бюджет. Започналият процес на финансова стабилизация, възвръщането на доверието към банковата система, съпроводено с повишаването на ликвидността в нея, своевременното разработване на макрорамката и проектобюджета за 1998 г. имаха определено положително въздействие върху изпълнението на бюджета за 1997 г. В резултат на това се увеличи размерът на бюджетните приходи, а касовият дефицит постепенно намаля. При тази ситуация усилията във фискалната област бяха концентрирани върху търсенето на оптимално решение, чрез което от една страна да се гарантира поддържането и развитието на пазара на ДЦК, а от друга страна да се осигури изпълнението на задължителния за страната показател за фискалния резерв на правителството, съгласно подписания с МВФ меморандум.

МАКРОИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 1997г.

Изминалата 1997г. беше критична за икономическото развитие и повратна в осъществяването на реформата в България. През първите два месеца на годината кризата, тлееща още от края на 1993 г. и развила се с бързи темпове през 1996 г., достигна кулминационна точка през февруари 1997 г. с инфлация от 242.7% за месеца и значителна обезценка на националната валута.

Непосредствените причини за кризата изправили страната пред катастрофа могат да се разделят на две: икономически и политически.

Икономическите причини се коренят в грешната макроикономическа политика, основана на плаващ валутен курс при съществуването и съхраняването на високи фискални и квази-фискални дефицити, финансирани пряко или косвено с парична емисия. Такъв тип политика неизбежно води до срив в доверието, което обикновено намира израз в ускоряване на инфлацията, интензивна валутна субституция и криза в банковата система. През 1996 г. от банковата система бяха изтеглени нето (след приспадане на начислените лихви) 108 млрд. лв. по срочните левови депозити, а нетният отлив на валута по капиталовата сметка на платежния баланс беше 715 млн. щатски долара. Опитът през 1996 г. да се стабилизира валутния курс чрез интервенция от страна на централната банка на валутния пазар стопи валутния резерв, а повишаването на основния лихвен процент силно влоши състоянието на държавния бюджет, поради нарасналите разходи по обслужването на държавния дълг. В края на 1996г. се създаде своеобразна "дългова спирала", при която обслужването на дълга се извършваше чрез емисията на нов дълг при все по-високи лихвени проценти и силно скъсена матуритетна структура. През първите месеци на 1997г. на практика се емитираха само краткосрочни и свръхкраткосрочни ДЦК.

В края на 1996 г. и началото на 1997 г. икономическата криза прерасна в политическа. Разрешението ѝ през февруари 1997 г. с назначаването на служебното правителство и приемането на решение за предсрочни избори се превърна в мощен стабилизиращ фактор. Решителните мерки на служебното правителство, променили характера на провежданата икономическа политика, както и подновените преговори с международните финансови институции, допълнително укрепиха стабилизационните процеси. Отпуснатите спешни заеми от Международния валутен фонд (МВФ) и Световната банка, помощите от Европейския съюз и други донори, както и приходите от няколко големи приватизационни сделки съдействаха за овладяване на ситуацията.

Изборите за Народно събрание през април и одобряването на ново правителство с ясно очертана програма за управление допринесоха за стабилизиране и оживление в икономиката. България започна нова фаза в извършването на прехода към пазарна икономика на основата на новата икономическа програма. Сърцевината на тази програма е ускорената приватизация, а в макроикономическата ѝ част основното е фиксирането на валутния курс и налагането на ограничения върху паричната политика като централната банка приема принципите на функциониране, характерни за паричния съвет. Националната парична единица - левът, е фиксиран чрез закон към германската марка в съотношение 1000:1. Това поставя икономическите субекти при съвършено нови условия – спазване на твърдите бюджетни ограничения, строг контрол върху банковата система, политика на балансиране на държавния бюджет.

Икономическата политика, провеждана от средата на 1997 г. може да се характеризира като успешна. Тя дава възможност за прекъсване на цикличността във финансовата стабилизация и създава условия за преодоляване на депресията и преминаване към дългосрочен икономически растеж.

Фискалната политика като основен елемент на икономическата политика през 1997 г. се превърна в главен стабилизиращ фактор, което е свързано с намаляването на бюджетния дефицит и съответно намаляване на потребността от банково и външно финансиране на бюджетните разходи.

ФИНАНСОВАТА СТАБИЛИЗАЦИЯ ПРЕЗ 1997Г.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОСНОВИ НА СТАБИЛИЗАЦИОННАТА ПОЛИТИКА

Новият *Закон за Българската народна банка*, приет от Народното събрание на 5 юни 1997г. и влязъл в сила от 1 юли, промени както нейните функции, така и набора инструменти, с които тя може да влияе върху паричното предлагане в страната. БНБ е задължена да гарантира свободния и неограничен обмен на левове в германски марки при фиксиран валутен курс и да поддържа достатъчно количество валутни резерви, които да покриват задълженията ѝ. В

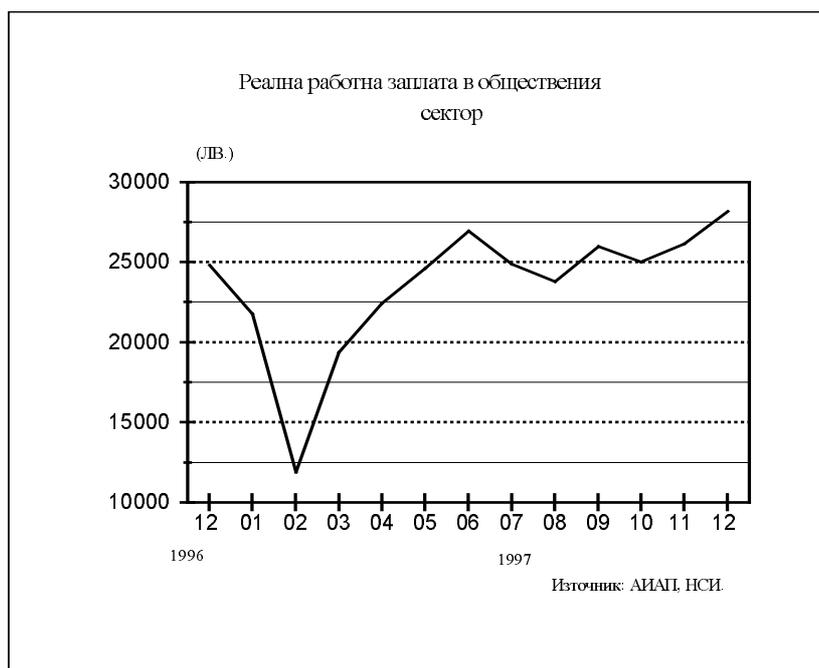
същото време тя не може да участва в операции на открития пазар или да финансира пряко държавния бюджет¹. Бяха засилени правомощията на БНБ по отношение на надзора на търговските банки и бяха завишени критериите към тяхното финансово състояние.

КОТВАТА НА ДОХОДИТЕ

Високата инфлация от средата на 1996 г. до края на първото тримесечие на 1997 г. се отрази крайно неблагоприятно на реалните доходи на населението, а оттам и на крайното потребление. След февруари 1997 г. процесът на компенсиране на доходите се извършваше внимателно като се създаде механизъм, който да неутрализира евентуалното проинфлационно въздействие на доходите: първо, по линия на разходите - преди всичко в нефинансовия сектор, второ, по линия на увеличение на бюджетния дефицит - чрез доходите, получавани през бюджета, и трето, по линия на инфлационен натиск от страна на потребителското търсене.

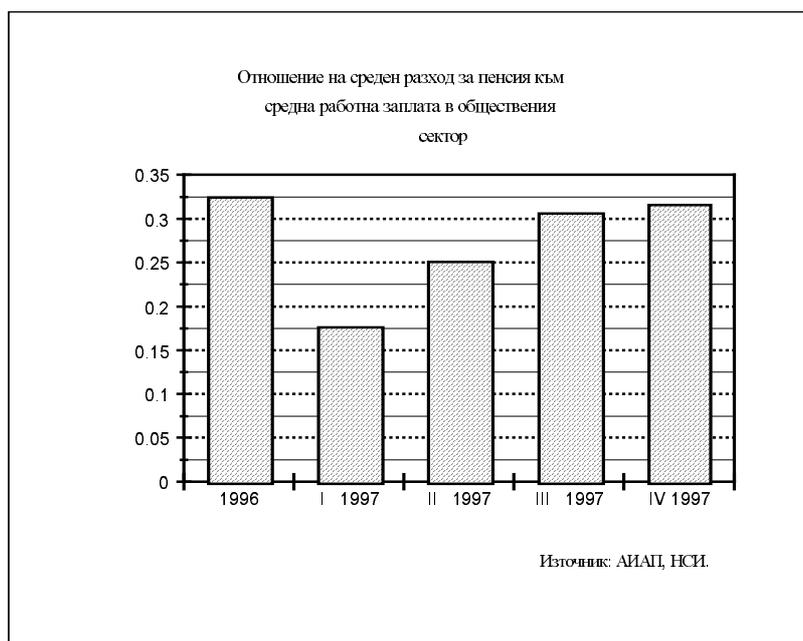
През първите два месеца на 1997 г. реалната работна заплата в обществения сектор рязко спадна и през февруари беше над два пъти по-малка в сравнение с нивото от декември 1996 г. През март започна възстановяването ѝ, а през май равнището от декември 1996 г. беше вече достигнато. През следващите месеци реалната работна заплата в обществения сектор се колебаеше около едно и също ниво, като в резултат на изплащани премии в предприятията в края на всяко тримесечие тя нарастваше с 5-8%.

¹ БНБ може да отпуска заеми на бюджета единствено като "посредник" при кредитите от външни финансови институции като МВФ и Световната банка. Според Закона за БНБ международните институции отпускат заема на БНБ, а тя от своя страна го отпуска на бюджета. Със същия закон бе уреден и въпросът с по-старите задължения на БНБ към външни кредитори, които на практика бяха заеми на бюджета. Тези заеми бяха преоформени като пряк дълг на правителството към БНБ, който по срочност и доходност отговаря на задълженията на банката към чуждите кредитори.

През първата половина на годината основен принцип при компенсирането на пенсиите бе изплащането на добавки към тях, при което диференциацията помежду им почти беше заличена - през март и април максималният размер на пенсията бе по-нисък от размера на добавките. През следващите два месеца бе повишен основният размер на пенсиите като продължи и изплащане на добавки към тях. През юли бе приета промяна в Закона за пенсиите², според която като база за осъвременяване на пенсиите се използваше средната работна заплата от първото тримесечие на 1997 г.

²Указ N 216, 9.06.1997г., в сила от 1.07.1997 г.

Постепенното възстановяване на реалните доходи допринесе за промени в посока към подобряване на равнището и структурата на потреблението, които не оказаха инфлационен натиск върху икономиката. Изключение прави ускоряването на инфлацията през юли, което беше породено от либерализирането на цените на някои хранителни стоки и дефицитите, които вече бяха възникнали в предлагането им вследствие на икономическата криза.

ИНФЛАЦИЯ И ВАЛУТЕН КУРС

Очакванията за фиксиране на валутния курс след февруари 1997 г. допринесоха за стабилизиране на общото равнище на цените. Фиксирането на курса (равнището на фиксиране беше обявено в средата на юни) малко над пазарните стойности създаде слаб инфлационен импулс, който се усили през юли поради обезценката на избраната резервна валута - германската марка, на международните финансови пазари през същия месец. Цените на търгуваните на международните пазари стоки и услуги абсорбираха напълно динамиката на валутния курс като от март до октомври при нарастване на средномесечния курс на USD с 6% цените на търгуваните стоки се увеличиха с 6.2%. От септември се

почувства значението на котвата на фиксирания валутен курс, когато поскъпването на германската марка доведе до спадане на цените на вносните стоки в края на месеца и през октомври. Инфлацията в края на 1997 г. беше 578.6% спрямо края на 1996 г. като натрупаната инфлация в периода юни - декември беше 16.1%.

Фиксираният валутен курс оказва пряко и косвено влияние върху стабилността на цените. Прекият ефект произтича от предсказуемостта на калкулираните разходи за вносни суровини и материали и конкуренцията на вносни стоки със стабилни цени. Косвеното влияние се изразява в доверието в макроикономическата политика. В условията на фиксиран валутен курс и свободен търговски режим динамиката на вътрешните цени ще се определя от скоростта, с която се преодоляват структурните неравновесия в икономиката, т.е. ще зависи от динамиката на цените на нетъргуваните на международните пазари стоки и услуги.

ПОНИЖАВАНЕТО НА ЛИХВЕНИТЕ РАВНИЩА

Понижаването на лихвените равнища се превърна в ключов проблем на икономическото развитие след 1991 г. Всички опити за намаляване на основния лихвен процент чрез административни мерки водеха до финансова дестабилизация и скок в равнището му. Едва след промените в паричната политика от юли 1997 г. стана възможно снижаване на лихвения процент до нормални равнища.

Понижаването на лихвените равнища в България бе един от първите резултати на провежданата стабилизационна политика. В основата си това се дължеше на възстановеното доверие в правителството (т.е. в заявената от него икономическа политика и в способността му да я следва на практика) и на прекратяването на опитите за административното регулиране на основния лихвен процент. От януари 1997 г. основния лихвен процент (ОЛП) се определя на базата на доходността на първичните аукциони на ДЦК, като през ноември бяха

направени още технически промени в процедурата с цел по-реално отразяване на пазарните реалности.

В същото време спадът на лихвените проценти се дължеше и на повишаването на ликвидността на банковата система по следните причини:

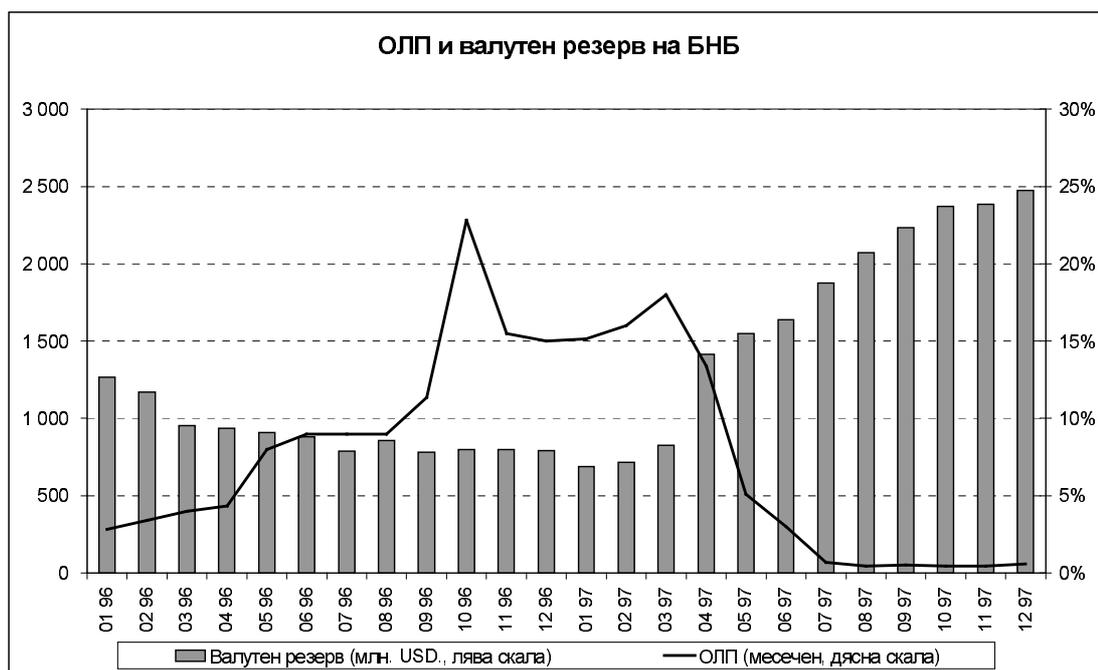
- приток на външни ресурси по линията на заеми и помощи от международни финансови институции и други донори;

- положителен търговски баланс – кризата от началото на годината се отрази върху покупателната способност и предизвика рязко свиване на вноса, докато износът запази равнището си от предходния период;

- приток на валута след приключването на няколко значителни приватизационни сделки;

- отрицателни нетни емисии на ДЦК, отразяващи намалялата му потребност от финансиране, и възстановяването на доверието в банковата система и връщането на част от ресурса, изтеглен през 1996 г.

Спадът на лихвените проценти бе съпроводен и от нарастване на валутния резерв на БНБ, което допълнително гарантира постигнатата стабилност на икономическата система и отхвърля съмненията в нормалното функциониране на валутния съвет.

ОЖИВЛЕНИЕ В ИКОНОМИКАТА И ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ

Белези на оживление в икономиката се появиха още от средата на 1997 г. Провежданите от Националния статистически институт ежемесечни бизнес анкети посочват подобряване на оценките за перспективите за развитие на отделните сектори на икономиката и най-вече в търговията, строителството и промишлеността. Предварителните очаквания за спад на брутния вътрешен продукт за 1997 г. от -7.4% не се потвърдиха, като предварителните данни на Национален статистически институт посочват спад от -6.9%, което се дължи изключително на дълбоката криза в началото на годината, довела до спад в БВП през първото тримесечие спрямо първото тримесечие на предходната година от 21%.

Темп на растеж на brutния вътрешен продукт по сектори

(%)

	1996 г.	1997 г.
Селско стопанство	-7.39	26.20
Индустрия	-11.78	-13.13
Услуги	-9.27	-23.58
Брутен вътрешен продукт	-10.14	-6.94

Значението на макроикономическата стабилизация като фактор на икономическото възстановяване през 1997 г. е неоспоримо, но стабилизацията, независимо че е необходимо, не е и достатъчно условие за успешното извеждане на икономиката на траекторията на дългосрочния икономически растеж. Неефективната производствена структура на българската икономика до голяма степен се дължи на не добре оценена инвестиционна политика до 1990 г. и на инвестиционния срив след 1991 г.

При ограничените възможности на българския капитал, приватизацията и чуждестранните инвестиции придобиват основна роля в процеса на осигуряване на ресурси за реконструкция и обновяване на продуктите и технологиите в България. В края на 1997 г. държавата е приватизирала около 20% от дълготрайните си материални активи и предвижда активизиране на процеса през 1998 г. и 1999 г. Приватизацията на предприятия в добро финансово състояние им дава шанс за бъдещо модернизиране и разширяване. По данни на Националния статистически институт в приватизираните чрез масова приватизация предприятия се наблюдава изпреварващо подобряване на финансовите показатели, което може да се приеме като индикатор за повишена инвестиционна активност в тях.

ПЕРСПЕКТИВИ НА РАЗВИТИЕ

През 1997 г. развитието на глобалната икономика беше благоприятно за развиващите се страни и страните в преход, поради относително високите темпове на растеж в индустриално развитите страни на фона на ниска инфлация и благоприятни лихвени проценти. Това развитие на процесите беше разстроено от кризата в Азия, което наложи промяна в прогнозите за темповете на растеж по региони за периода 1998 - 2000 г. Очакванията за растеж на световната икономика в близките години са за около 3% годишно.

Икономическото развитие на България в периода след 1991 г. до началото на 1997 г. беше доминирано от въздействието на вътрешни фактори, свързани с неуспешните опити за установяване на дългосрочна макроикономическа стабилизация и фундаменталните диспропорции, които пречат на устойчивия растеж. В резултат на избраните основни принципи на икономическа политика, прилагани от средата на 1997 г., които създават прозрачност и предвидимост в действията на институциите, може да се очертаят очакванията за сравнително стабилно развитие на българската икономика в близка перспектива. Българската икономика се превръща в част от световната икономика и влиянието на външните фактори върху нея ще се засилва.

Забележка: * БВП за 1997 г. 17 103 433 млн. лв. (елиминирана холдингова печалба) по данни на Агенцията за икономически анализи и прогнози при Министерство на финансите.

Основни макроикономически показатели

(%)

	1996	1997	1998*	1999*	2000*	2001*
Растеж на БВП (%)	-10.14	-6.94	4.00	5.00	3.10	4.10
Инфлация (%)	123	1087.8	35.00	11.8	7.7	5.9
Безработица (%)	12.5	13.7	11.0	10.7	9.9	9.1
Валутен курс (лв./щатски долар)	177,9	1765,2	1800	1800	1800	1800

Забележка: * Прогнозата на Агенцията за икономически анализи и прогнози при Министерство на финансите е към 17.12.1997 г. в съответствие с базисния сценарий за икономическо развитие и подлежи на промяна.

Сред очакваните негативни ефекти от фиксирането на валутния курс са реалното надценяване на местната валута и повишаването на реалните доходи на населението. Анализът на структурата на износа на България дава възможност да се направят следните заключения по отношение на негативното влияние на фиксирания валутен курс:

Първо, за България е неприложима стандартната политика за стимулиране на износа чрез обезценка на валутния курс. Подобна мярка би взривила постигнатата макроикономическа стабилизация без да се отрази положително върху обема на износа.

Второ, делът на труда в добавената стойност на износа е относително малък. Следователно ограничаването на растежа на реалните доходи в страната няма да има значителен положителен ефект върху запазването на конкурентноспособността. Негативният ефект ще дойде по линия на повишения внос за задоволяване на търсенето на потребителски стоки, което би влошило търговския баланс.

Трето, като най-добър механизъм за повишаване на конкурентноспособността се очертава реструктурирането на българските

предприятия (чрез нови инвестиции) с оглед на по-ефективното използване на основните суровини и материали, най-вече на електроенергия и горива, т. е. в подобряването на производителността на труда, измерена чрез създаваната добавена стойност.

БЮДЖЕТНИ ПРИХОДИ И РАЗХОДИ ПРЕЗ 1997 Г.

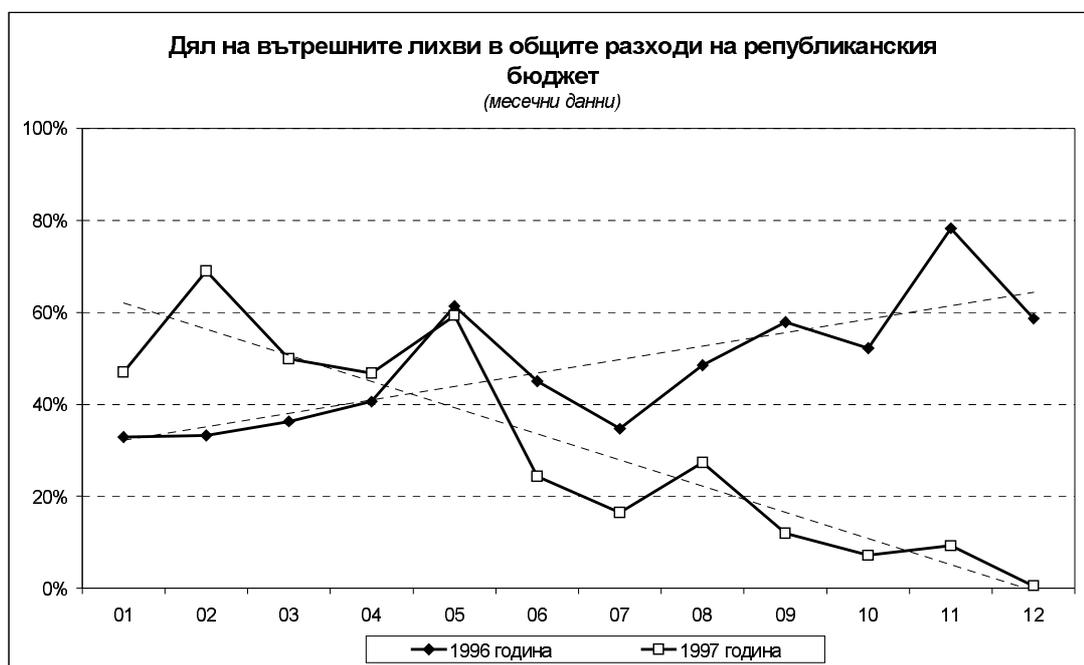
През 1997 г. бе пречупена тенденцията към свиване на реалните приходи в бюджета, независимо че общо за годината, поради кризата в първите два месеца, те останаха под равнището си от 1996 г.

Увеличението на реалните приходи обаче ставаше с различни темпове при различните данъци. Вследствие на високата инфлация и скока на валутния курс бяха отчетени “кухи” счетоводни печалби, поради което данъчната тежест се измести към предприятията. Тази тенденция бе подсилена и от динамиката на облагането на доходите на физическите лица – в началото на 1997 г. ставката върху средната за страната работна заплата бе висока (25% през януари), но това бе променено с неколкократните изменения на Закона за данъка върху общия

доход. В същото време политиката за преминаване към косвено данъчно облагане засили тежестта на този вид данъци върху населението.

Свалянето на лихвените равнища премахна подчинеността на бюджета на обслужването на държавния дълг. Разходите за лихви (в реално изражение) спаднаха над 2.5 пъти, отразявайки и ерозията на левовата компонента на вътрешния дълг през първото тримесечие. Това позволи възстановяването на реалните нелихвени разходи почти до равнището им от 1996 г.

КОНСОЛИДИРАН ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ

В консолидирания държавен бюджет за 1997 г. се включват републиканския бюджет, бюджетите на съдебната власт, социалното осигуряване (включващ бюджетите на фонд "Обществено осигуряване" и СВОЧ на ТПК), общините, висшите училища и извънбюджетните сметки и фондове, включени във фискалния резерв. Консолидираният държавен бюджет е изготвен въз основа

на представените в Министерството на финансите отчети от държавните органи и бюджетните организации, заверени от Сметната палата

Изпълнението на агрегираните показатели по консолидирания държавен бюджет за 1997 г. е както следва:

- приходите и помощите са в размер на 5 585.3 млрд. лв. или 32.7 % от брутния вътрешен продукт (БВП).

- разходите възлизат на 6008.1 млрд. лв., което отнесено към БВП е 35.1%.

- дефицитът е в размер на 422.8 млрд. лв. и представлява 2.5 % към БВП.

ДЪРЖАВЕН БЮДЖЕТ

Държавният бюджет на Република България се състои от републиканския бюджет (включващ централния бюджет и бюджетите на държавните органи) и бюджета на съдебната власт, съгласно Закона за устройството на държавния бюджет. Със Закона за държавния бюджет на Република България за 1997 г. Народното събрание одобри републиканския бюджет, бюджета на съдебната власт, бюджета на Сметната палата, бюджета на Съвета за взаимно осигуряване на членовете на ТПК, както и приходите и разходите на министерствата и ведомствата и областните администрации, и взаимоотношенията на републиканския бюджет с бюджетите на висшите училища и бюджетите на общините. В съответствие със Закона за фонд "Обществено осигуряване" бе приет бюджетът на фонд "Обществено осигуряване" за 1997 г. с отделен закон.

Републиканският бюджет като съставна част на държавния бюджет акумулира основната част от данъчните приходи и финансира бюджетните разходи на правителството в областта на управлението, образованието, здравеопазването, културата, науката, социалната сфера и обслужването на държавния дълг.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕПУБЛИКАНСКИЯ БЮДЖЕТ

Приходи и помощи

Отчетените през 1997 г. приходи и помощи по републиканския бюджет възлизат на обща сума 3143.5 млрд.лв. (18.4 % към БВП) при одобрени със Закона за държавния бюджет за 1997 г. 2650.0 млрд. лв. или изпълнението им е 118.6 % .

Показатели	Приходи и помощи по републиканския бюджет			
	ЗДБ за 1997 г.	Отчет за	Изпълнение	Изпълнение
	млрд. лв.	1997г. млрд. лв.	в %	към БВП в %
1. Приходи от тях:	2647.7	3142.7	118.7%	18.4%
1.1. Текущи приходи	2647.1	3138.2	118.6%	18.3%
- Данъчни	2265.9	2725.0	120.3%	15.9%
- неданъчни	381.2	413.2	108.4%	2.4%
1.2. Приходи от продажби на държавно имущество	0.6	4.5	783%	0.03%
2. Помощи	2.4	0.8	31.7	0.0%

Разходи

Отчетените през 1997 г. разходи по републиканския бюджет възлизат на обща сума 3769.8 млрд. лв. (22% към БВП) при одобрени със Закона за държавния бюджет на Р България за 1997 г. 3586.6 млрд. лв., или 105.1 %.

Извършените в повече разходи от разчетените са за сметка на преизпълнението на приходите по републиканския бюджет.

Дефицит

Очетеният през 1997 г. дефицит по републиканския бюджет е в размер на 626.3 млрд. лв., който е значително по-малък от приетия със Закона за държавния бюджет - 936.6 млрд. лв. Достигнатия дефицит спрямо закона е едва 66.9%, а към БВП 3.7 %.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ДАНЪЧНИТЕ ПРИХОДИ ПО ЦЕНТРАЛНИЯ РЕПУБЛИКАНСКИ БЮДЖЕТ И ПО БЮДЖЕТИТЕ НА ОБЩИНИТЕ ЗА 1997Г.

За 1997 г. по Консолидираната фискална програма бяха предвидени 3030.9 млрд. лв. приходи (без помощите), в т.ч. 2635.5 млрд.лв. - от данъци.

Приходите по централния републикански бюджет и бюджетите на общините през 1997 г. се изпълниха в размер на 3617.5 млрд.лв. или 119.4% към годишния разчет, в т.ч. данъчните – 3286.6 млрд. лв. или 124.7% към годишния разчет. Изпълнението на централния републикански бюджет е 2967.3 млрд.лв. или 115.9%, а за бюджетите на общините – 650.2 млрд.лв. или 138.2% към годишния разчет.

От данъчните приходи най-голямо е преизпълнението на данъка върху общия доход 679.9 млрд. лв. – 185.5%. Следват приходите от данъците върху печалбата - 130.6% към разчета, като в т.ч. данъците върху печалбата от нефинансови предприятия са изпълнени 153.6%, данъците за общините -

130.7%, а от данъците върху печалбата от финансовите институти са постъпили едва 65% от предвидените суми. Акцизите са изпълнени 150.2%, съответно изпълнението на ДДС е 101.1% , на митата - 103.9%, а на другите данъци - 71.5%.

Не е изпълнен разчетът на неданъчните приходи - при прогноза 394.0 млрд.лв. са постъпили 316.9 млрд.лв. или изпълнението им е 80.4%.

По отделни видове приходи постъпленията през 1997 г. са както следва:

ДАНЪК ВЪРХУ ОБЩИЯ ДОХОД

Приходите от данъка върху общия доход са разчетени в размер на 366.5 млрд.лв. Към 31.12.97 г. са постъпили 679.9 млрд.лв. (185.5% към разчета). Това представлява 18.8% от общите приходи по централния републикански бюджет и по бюджетите на общините и съответно 4% към БВП.

Основните причини за значителното преизпълнение са:

1. По-висок от прогнозирания е броят на заетите, като включително в частния сектор той е с 130 хиляди повече от предварителните разчети;
2. Формира се по-висока средна работна заплата; значително по-високи от очакваните са заплатите в частния сектор;
3. През IV-то тримесечие в бюджетната сфера е изплатена 13-та заплата;
4. Увеличени са приходите от данъка върху общия доход по чл. 13 от Закона за данъка върху общия доход във връзка с промяната на режима за авансово облагане на доходите от извънтрудови правоотношения.
5. Премахнат е данъчният характер на регулирането на работната заплата.

ДАНЪК ВЪРХУ ДОБАВЕНАТА СТОЙНОСТ

Разчетът за приходите от ДДС за 1997 г. е изготвен на база прогнозирания размер на БВП по елементи на крайното потребление, като приходите от ДДС за

1997 г. са разчетени в размер на 1037.4 млрд.лв., при ефективност на събиране 60% (при ефективност за 1996г. - 55%).

Към 31.12.97 г. от ДДС са постъпили 1048.8 млрд.лв. (101.1% към разчета). Приходите от ДДС осигуряват 29% от приходите в централния републикански бюджет и бюджетите на общините.

Основните фактори, оказали **положително** влияние върху изпълнението на данъка са:

1. Мерките, с които данъчната администрация е осигурила повишената събираемост на ДДС. Те са свързани със:

1.1. Структурните промени - закриване на специализираните служби по ДДС и акцизи и преминаване на дейността им към териториалните данъчни служби и създаването на Службата за големите данъкоплатци.

1.2. Промените в данъчното законодателство, касаещи размера на глобите и другите санкции и повишаването на равнището на регистрационния праг (от 1.07.1997г.) от 7,5 млн.лв. на 75 млн.лв. Усъвършенстването на нормативната база целеше повишаване на финансовата дисциплина. Същевременно, разширяването на кръга на освободените сделки по отношение на социално значими дейности и лица е в противовест на запазването на данъчната ставка.

1.3. Възстановяването на данъчния кредит задължително се извършваше след проверка или ревизия по ДДС. През 1997 г. само две трети от възстановения данъчен кредит беше върнат ефективно (основно срещу сделки за износ). Останалата част данъчната администрация е прихванала за други задължения на данъкоплатците към държавния бюджет.

В съответствие с § 33, т. 1 от Закона за държавния бюджет на Р България за 1997 г. бяха погасени задължения на "Булгаргаз" ЕАД и "НЕК" ЕАД чрез прихващане на недължимо внесени или събрани суми, подлежащи на възстановяване, съответно - 42.2 млрд.лв. и 4 млрд.лв.

2. Физическото изменение на запасите, е по-малко от прогнозираното.

Отрицателно влияние върху постъпленията от ДДС са оказали следните фактори:

1. Свитото производство и потребление в сравнение с 1996 г. с над 35%.

2. Нарастването на дела на положителното външнотърговско салдо, поради ръста на износа и тенденцията за експортно ориентиране на крупни производители.

3. Неплатежоспособност на някои крупни данъкоплатци.

През 1997 г. беше достигната средногодишната ефективност на събираемостта на данъка 67%, като за IV тримесечие на 1997г. е 70.3%

АКЦИЗИ

При изготвяне на разчета на приходите от акцизи за 1997 г. в размер на 241.1 млрд. лв. са взети предвид прогнозирания обем на производство и реализация на вътрешния пазар на основните групи акцизни стоки и услуги през 1997 г., предвидените промени в Методиката за образуване на цените на течните горива и минималните продажни цени на тютюневите изделия и другите акцизни стоки.

Приходите от акцизи към 31.12.1997 г. са 362.1 млрд.лв. или 150.2% към разчета. Те са 10% от общите приходи и 2.1% към БВП.

Основни причини за преизпълнението се явяват: тенденцията за постепенно оживление на пазара и нарастване на обема на продажбите, задължителното събиране на акциз за всички игрални съоръжения, за които са издадени разрешения, направената промяна в начина на определяне на пределните цени на течните горива, осигуряваща рентабилност при тяхното производство, както и мерките по принудителното събиране на неиздължени в определения срок акцизи чрез запор на банковите сметки.

ДАНЪК ВЪРХУ ПЕЧАЛБАТА

Прогнозирането на приходите от облагането на печалбата е направено на база модели на установени икономически зависимости, в които изходна база се явяват БВП, инфлационният индекс и облагаемата печалба от предходната година. Резултатите са уточнени съобразно икономическите програми за касова и масова приватизация през 1997 г., съгласно изискванията на чл.2, ал.10 от Закона за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия (ЗППДОБП).

Общо приходите от данъците върху печалбата към 31.12.1997г. са 831.1 млрд.лв. - 130.6% към разчета. Относителният им дял към общите приходи по централния републикански бюджет и бюджетите на общините възлиза на 22.9% и съответно 4.9 % към БВП.

Данъкът върху печалбата от нефинансови предприятия е 539.0 млрд.лв. - 153.6% към разчета.

Данъкът за общините е в размер на 208.7 млрд.лв. - 130.7% към разчета.

Данък върху дивидентите и доходите - 4.8 млрд.лв. или 101.8% към разчета.

Изпълнението на приходите от данъка върху печалбата от финансови институти е едва 65.0% от разчета. Постъпленията от този данък в абсолютен размер са 78.7 млрд.лв., при разчет 121.0 млрд.лв.

Преизпълнението на приходите от данъците върху печалбата от нефинансови предприятия се дължи на следните фактори:

1. Облагаемата печалба за 1997 г. значително надвишава прогнозната, поради:

- високите приходи от положителните курсови разлики в резултат на скокообразното увеличение на курса на долара;

- нарастването на износа в сравнение с 1996 г., което не беше предвидено в такава степен в макрорамката на бюджета;

- изкуственото завишаване на финансовия резултат и облагаемата печалба, респективно данъчната тежест на дружествата, поради рязкото обезценяване на дълготрайните материални активи на предприятията в резултат на високата инфлация през първото тримесечие на 1997 г.

2. Голяма част от приватизираните предприятия не са ползвали преференции по реда на чл.58 от Закона за данъка върху печалбата за преотстъпване на данъка.

Основни вносители на данък печалба от финансовите институти са ДСК, Булбанк, Българска пощенска банка, ОББ, ИНГ БАНК и ДЗИ. Участието на другите банки и застрахователни дружества е слабо. Въпреки значителното стабилизиране на финансовата система през второто полугодие, промените на основния лихвен процент и банковата криза през 1996 г. оказаха отрицателно влияние върху икономическите резултати на финансовите институти и през 1997г. Намалената печалба от дейността им е причина за по-ниските приходи от данъка и неизпълнението на прогнозата.

МИТА И МИТНИЧЕСКИ ТАКСИ

При заложен 344.2 млрд. лв. за приходи от мита и митнически такси по централния републикански бюджет са постъпили 357.5 млрд. лв. Реализираното изпълнение е 103.9 на сто. Относителния им дял към БВП е 2.1%.

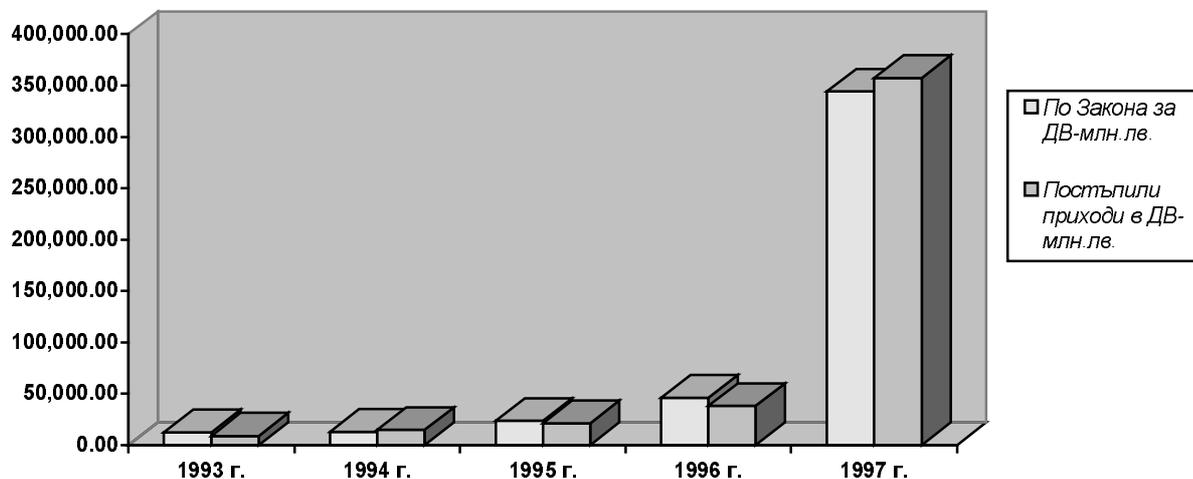
По експертна оценка направена в ГУ "Митници" съотношението на приходите към общо постъпилите суми през 1997 г. са: от мита са около 70%, а приходите от митнически такси - около 30%. Събраните приходи от митнически такси са предимно от временната такса, която се събира в съответствие с Постановление № 118 на Министерския съвет от 1996 г. Останалите такси

съгласно законодателството на страната се внасят предимно по фондове. Така например таксата при внос на течни горива се внася във фонд "Републиканска пътна мрежа" и Национален фонд за опазване на околната среда, а събраната експортна такса - главно е във фонд "Земеделие".

По абсолютна стойност постъпленията в държавния бюджет от мита и митнически такси за периода 1993 - 1997 г. непрекъснато нарастват.

Приходи от мита и митнически такси в Държавния бюджет
през периода 1993-1997 година

Показатели	Приходи от мита и митнически такси в ДБ				
	1993 г.	1994 г.	1995 г.	1996 г.	1997 г.
По Закона за ДБ – млн. лв.	12,324.0	13,050.0	23,554.9	46,000.0	344,156.8
Постъпили приходи в ДБ- млн. лв.	9,108.4	14,801.8	21,425.0	38,140.1	357465.2
Ср. Вал. курс на USD за митн. оценки –	27.541	53.869	67.155	178.540	1,653.607
Изпълнение спрямо заложеното в ДБ (%)	73.9	113.4	91	82.9	103.9

Отчитайки влиянието на валутния курс, приходите от мита и митнически такси през последните две години бележат тенденция на намаляване с над 22 на сто, което е в съответствие със световната тенденция на либерализация на търговията - сключените търговски споразумения, редуцирането на временната такса от 5% на 4%. Световната тенденция към либерализиране на търговията води съответно до намаляване на приходите от мита за сметка на другите фискални инструменти.

Приходи от мита и митнически такси в държавния бюджет през периода 1993-1997 г., преизчислени стойности с валутния курс на лева спрямо средния валутен курс на щатския долар, използван за митнически оценки

Показатели	Приходи от мита и митнически такси в ДБ				
	1993 г.	1994 г.	1995 г.	1996 г.	1997 г.
По Закона за ДБ – млн. Лева	12,324.0	13,050.0	23,554.9	46,000.0	344,156.8
Постъпили приходи – млн. Лева	9,108.4	14,801.8	21,425.0	38,140.1	357,465.2
По Закона за ДБ – преизчислени суми с вал. курс за 1993 г.	12,324.0	6,671.9	9,660.1	7,095.8	5,732.0
Постъпили приходи – преизчислени суми с вал. курс за 1993 г.	9,108.4	7,567.6	8,786.6	5,883.4	5,953.6
Изпълнение спрямо 1993 година - %	100.0	83.1	96.5	64.6	65.4
Изпълнение спрямо предходната година - %	100.0	83.1	-	-	-
	-	100.0	116.1	-	-
	-	-	100.0	67.0	-
				100.0	67.8
Ср. вал. курс на USD за митн. оценки- лева	27.541	53.869	67.155	178.540	1,653.607
Изпълнение спрямо заложеното в ДБ (%)	73.9	113.4	91	82.9	103.9

Основните фактори, влияещи върху размера на приходите от мита и митнически такси са:

1. Състоянието на икономиката на страната;
2. Външнотърговската дейност и по-конкретно обема на вноса;
3. Сключените търговски споразумения;
4. Законодателството и други.

Освен това следва да се има предвид, че в съответствие със законодателството на страната в определени случаи не се дължат митни сборове, в т. ч. и мита и митнически такси. По данни на обхванатите в Информационно-изчислителния център на МФ митнически декларации делът на недължимите

мита през 1997 г е над 48%. Основание за освобождаване от митни сборове дават рапоредбите на някои нормативни актове като:

- Закона за митниците и правилника за прилагането му. Това са случаите на транзит, временен внос, временен износ, новоизнос и реекспорт;

- Закона за данъка върху добавената стойност;

- Закона за агенцията за чуждестранна помощ;

- Закона за чуждестранните инвестиции;

- Външнотърговския режим;

- Постановления на Министерския съвет за освобождаване на определени стоки от мита и митнически такси;

- Постановления на Министерския съвет за изпълнение на сключените търговски споразумения.

ИМУЩЕСТВЕНИ И ДРУГИ ДАНЪЦИ

За 1997 г. са прогнозирани приходи в размер на 10 млрд.лв. от други данъци.

Към 31.12.1997 г. са постъпили 7.2 млрд.лв. (71.5% към разчета), като делът им в общите приходи е незначителен - 0.2%. Неизпълнението се дължи:

1. На по-ниските приходи от данъка върху недвижимите имоти, при чието прогнозиране беше заложено предположението за осъвременяване на нормативната база - данъчната оценка на имотите на физическите лица;

2. На отлагането на преоценката на дълготрайните материални активи на юридическите лица.

НЕДАНЪЧНИ ПРИХОДИ

Постъпилите неданъчни приходи по централния републикански бюджет и по бюджетите на общините за 1997 г. възлизат на 316.9 млрд.лв. при разчет 394.0

млрд. лв. или изпълнението им е едва 80.4%. Относителния им дял към общите приходи е 8.8%, а към БВП 1.9%.

Изцяло бяха внесени предвидените със закона суми от превишението на приходите над разходите на БНБ - 34 млрд.лв.

Актуализацията на някои от местните такси по Тарифата за местните такси 1997 г. осигури общо неданъчни приходи по бюджетите на общините в размер 77.8 млрд.лв. (в т.ч. от местни такси - 47.6 млрд.лв.) и изпълнение към разчета - 152.1%.

Увеличени са размерите на глобите и имуществените санкции за данъчни нарушения, в съответствие с инфлационните процеси в страната и с цел да се осигури превантивната им и наказваща функция. По този показател постъпленията са 91.4 млрд. лв. (94.5% от разчета).

БЮДЖЕТИ НА ОБЛАСТНИТЕ АДМИНИСТРАЦИИ

През първото полугодие на 1997 г. областните администрации изпълняваха своите функции и извършваха разходи без утвърдени бюджети и в условия на висока инфлация. Законът за държавния бюджет на Република България за 1997г. беше приет от Народното събрание едва на 28.06.97г., а с ПМС №300/25.07.97г. се утвърдиха бюджетите на областните администрации. Това беше причина да им бъде преведена към 30.06.97г. субсидия в размер на 1.6 млрд. лв., което представлява само 32.5% от определената субсидия по закон. Работейки в условия на висока инфлация и без утвърдени бюджети, областните администрации за същия период реализираха неразплатени разходи в размер на 251.1 млн.лв., като от тях 201.4 млн.лв. са неразплатените разходи за здравеопазване на Софийската областна администрация.

С въвеждането на валутния борд, спада на инфлацията и последвалото нормализиране в ритмичността и размера на субсидиите, областните администрации постепенно започнаха да подобряват финансовото си състояние и

в края на 1997 г., след като им бе преведена сто процента от субсидията приключиха годината без неразплатени разходи и касова наличност в размер на 75.6 млн.лева (от тях 40.6 млн.лв. - на Софийска областна администрация). Други фактори, които спомогнаха за този резултат бяха структурните промени в областните администрации и стриктното спазване на бюджетната дисциплина. За да разплати всичките си разходи Софийската областна администрация например закри валутна сметка, като прехвърли по бюджета си 58.6 млн.лв. и използва 6.8 млн.лв. от извънбюджетната сметка за стопанисване на държавната собственост. Областна администрация Монтана, поради смяна на областните управители извърши значителни разходи по § 3 код "обезщетения по чл.222 и чл.224" – 9.5 млн.лв. и реализира към 30.10.97 г. неразплатени разходи в размер на 17.0 млн.лв., но чрез икономично изразходване на субсидията и ограничаване на разходите си успя също да приключи годината без неразплатени разходи. От 1.08.97 г. беше извършено планираното 10 процентно съкращение на персонала, като допълнително над този размер, съкращение беше извършено в Русенската областна администрация – 4 бройки, Ловешката – 3 бройки и Софийската - 37 бройки.

Спрямо първоначално заложените в бюджетите неданъчни приходи областните администрации реализираха преизпълнение в размер на 61.9 млн.лв. По приходната част постъпиха и трансфери от извънбюджетни сметки в размер на 65.3 млн.лв., от тях 65.2 млн.лв. – по бюджета на Софийската областна администрация. Извършените разходи бяха с 56.1 млн.лв. повече спрямо първоначално разчетените по бюджетите им.

Разходите за заплати, социални осигуровки и други възнаграждения на персонала представляват 55.3% от всички разходи на областните администрации, а издръжката на персонала формира 41% от общите разходи, съответно разходите за основен ремонт и придобиване на дълготрайни активи – 3.3%.

През изминалата година бяха реализирани по-съществени обороти в извънбюджетните сметки към областните администрации, свързани със

стопанисването на държавната собственост. По приходната им част са постъпили 2.2 млрд.лв. (в т.ч. 1.0 млрд.лв. за областна администрация София-град), като внесените в републиканския бюджет средства, съгласно § 8, ал.3 от Закона за държавния бюджет на Република България за 1997 г. бяха в размер на 3.3 млрд.лв. Направените разходи по тези извънбюджетни сметки бяха 2.0 млрд. лв. (от тях 1.0 млрд.лв. съгласно Решение на Министерския съвет N 391/97г.), като за заплати, социални осигуровки и други възнаграждения на персонала са изразходвани 33% от тях, за издръжка - 44% и за основен ремонт и придобиване на дълготрайни активи – 23%, а наличността към 31.12.97г. е 258.1 млн.лева. В началото на 1997 г. числеността на персонала, зает в тези извънбюджетни сметки е 173 бройки, след 10 процентното съкращение на персонала от 1.08.97г. вече е 156 бройки.

БЮДЖЕТИ НА ОБЩИНИТЕ

Анализът на изпълнението на общинските бюджети по приходната и разходната им част за изтеклата 1997 г. и изводите следва да се съобразят с правото, определено с чл.141, ал.1 от Конституцията на Република България за самостоятелност на общинските бюджети.

Това означава, че като основа за разсъжденията не следва да се ползват само определените разчети за изготвянето на Закона за държавния бюджет на Република България за 1997г., а така също и първоначално одобрените на сесии общински бюджети, с които без да се изменят трансферите от Републиканския бюджет, се поставя основата на общинските бюджети за разглежданата година, с което могат да се обяснят някои от отклоненията на разходите и приходите по отчет, спрямо разчетите по закона.

Приход

Спрямо разчетените 470.6 млрд. лв. собствени приходи в общинските бюджети са постъпили 650.4 млрд. лв., в повече с 179.8 млрд. лева или изразено в процент 138.2 %.

При положение, че това преизпълнение беше обхванато още при съставянето на проектобюджета за 1997г., размерът на определените със закона субсидии би бил значително по-малък.

При първоначално определен със Закона трансфер за общините в размер на 331.2 млрд.лв.(обща + целева) от републиканския бюджет са преведени 358.4 млрд.лв. или в повече с 27.2 млрд.лв. Това увеличение е компенсирано и се разделя на увеличение на общата субсидия с 30.6 млрд. лв. и намаление на целевата с 3.4 млрд.лв.

Компенсираното увеличение се дължи на няколко основни фактора:

1. От увеличаване на средномесечните брутни работни заплати, считано от 1 октомври 1997г. и минималната работна заплата - ПМС 404 и 415 от 1997г. - 14.7 млрд. лв.

2. От промени в начина на финансиране от републикански бюджет на местен и обратно - 1.2 млрд.лв.

3. От увеличение на общата субсидия за изплащане на 12-та нормална заплата за 1997г. - 14.0 млрд.лв.

4. От увеличение на общата субсидия за сметка на целевата по реда на ЗДБРБ за 1997 г. - 3.4 млрд.лв.

5. От намаление на целевата субсидия за сметка на общата по реда на ЗДБРБ за 1997 г. - 3.4 млрд.лв.

В резултат на увеличени разходи за придобиване на дълготрайни активи от общините на вноса са постъпили допълнителни вноски в размер на 0.6 млрд. лв.

Разход

Преизпълнението на приходната част на общинските бюджети в размер на 196.9 млрд. лв. е разпределено по отчет, както следва:

	<u>млрд.лв.</u>
1. За текущи разходи	123.5
2. Дълготрайни активи	16.1
3. Основен ремонт	16.4
4. Субсидии за предприятия с идеална цел	10.7
5. Субсидии за нефинансови предприятия	30.2

Всичко	196.9

Подредбата на разпределението на допълнително постъпилите средства с изключение на допълнителните субсидии от държавния бюджет и явилата се разлика с разчетите на ЗДБРБ, дават основание за следните изводи:

1. При разработването на разчета - прогноза за общините не се признава правото на разход за основен ремонт, субсидии за предприятия с идеална цел (читалища) и субсидии за нефинансови предприятия. Същите общини заделят средства от собствените си бюджети за този вид разходи за сметка на други приоритетни разходи.

2. В общините към 31 декември 1997 г. по техни данни са посочени неразплатени разходи в размер на 23.8 млрд. лв., от които 2.0 млрд. лева - заплати, 0.9 млрд. лв. вноски към НОИ, 1.1 млрд. лв. храна, 1.0 млрд. лв. медикаменти, 1.2 млрд. лв. социални помощи и други.

3. Наличието на неразплатени приоритетни разходи като медикаменти, заплати, социални помощи за сметка на пренасочването на собствени приходи за придобиване на дълготрайни активи 16.1 млрд. лв. и основен ремонт - 16.4 млрд. лв. дава основание да се счита, че през 1997 г. бюджетната дисциплина не е била на необходимата висота.

**НА ИЗВЪНБЮДЖЕТНИТЕ СМЕТКИ И ФОНДОВЕ, ВКЛЮЧЕНИ ВЪВ
ФИСКАЛНИЯ РЕЗЕРВ ЗА 1997 Г. /БЕЗ Ф."ДФРР"/**

1. По програма за 1997 г.	
- приходи и помощи	274.4 млрд. лв.
- разходи и трансфери	381.7 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	20.2 млрд. лв.
2. Отчет към 31.XII.1997 г.	
- приходи и помощи	379.3 млрд. лв.
- разходи и трансфери	312.7 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	48.8 млрд. лв.
3. Процент на изпълнение	
- приходи и помощи	138.2 %
- разходи и трансфери	81.9 %
4. Процент към БВП	
- приходи и помощи	2.2 %
- разходи и трансфери	1.8 %

В отчета на консолидираната фискална програма за 1997 г. във фискалния резерв са включени следните извънбюджетни сметки и фондове: извънбюджетна сметка "Дивидент за държавата"; фонд "Мелиорации";

извънбюджетна сметка “Средства от приватизация по чл. 6, ал. От ЗППДОП”;
Взаимен фонд; фонд “Професионална квалификация и безработица”;
Национален фонд “Защита на околната среда”; Национален фонд “Републиканска
пътна мрежа”; фонд “Гори”; фонд “Национална съобщителна система”; фонд
“Земеделие”; фонд “Тютюн”; фонд за държавна защита на влогове и сметки;
извънбюджетна сметка по Програмата на ЕС за спешна социална помощ;
извънбюджетна сметка по Заема на Световната банка за критичен внос;
извънбюджетна сметка по Заема 4078 от Световната банка.

Изпълнението на данъчните приходи за 1997 г. по извънбюджетните сметки и фондове, включени във фискалния резерв са в размер на 200.4 млрд. лв. или относителния им дял към общите приходи и помощи е 52.3 %. От мита и митнически такси - 6.1 млрд. лв., вноски за фонд “ПКБ” – 116.6 млрд. лв. и от други данъци (нормативни вноски по извънбюджетни сметки и фондове) – 59.6 млрд. лв.

Неданъчните приходи за 1997 г. са в размер на 118.1 млрд.лв., а относителния им дял към общите приходи и помощи е 31.1 %. Най-голям процент на постъпления са от текущите приходи и доходи от собственост 69.8 %.

Получените помощи през 1997 г. са в размер на 59.0 млрд. лв. или 15.6 % от общите приходи и помощи за годината.

Изразходваните средства за издръжка са в размер на 78.1 млрд. лв. или 21.2 % от общите разходи за годината. Разпределението на тези разходи е, както следва: за медикаменти 36.2 млрд. лв.; за външни услуги 8.7 млрд. лв.; за материали, горива и енергия 7.3 млрд. лв. и други разходи 22. 3 млрд. лв.

Разходите за лихви по вътрешни заеми са в размер на 25.9 млрд. лв. или 7 % от общите разходи.

Предоставените средства под формата на субсидии за нефинансови предприятия за текуща дейност са в размер на 36.4 млрд. лв., а относителния им дял към общите разходи е 9.9 %.

Разходите за помощи и обезпечения са 110.2 млрд. лв., от които: обезщетения и помощи за безработни 66.0 млрд. лв.; обезщетения и помощи за домакинствата 44.2 млрд. лв.

За 1997 г. е отчетен излишък по извънбюджетните сметки и фондове, включени в фискалния резерв в размер на 66.6 млрд. лв.

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ НА БЮДЖЕТА С РЕАЛНИЯ СЕКТОР И СУБСИДИИ ПРЕЗ 1997 Г.

Началото на прехода към пазарна икономика и свободно ценообразуване беше поставено с ПМС N 71 от 16 юли 1990 г., с което се либерализираха цените на стоките и услугите, с изключение на тези, имащи социален характер и предназначени за ползване от населението. Беше въведен основния принцип цените на стоките и услугите да се образуват и договарят съобразно търсенето и предлагането, без да се субсидират от държавния бюджет.

Независимо от развитието на пазарните механизми и свободното ценообразуване, все още продължава действието на някои административно определени, фиксирани цени за някои социално значими стоки и услуги, като тези на електроенергията, въглищата, брикетите, топлоенергията за населението, тарифите за пощенското обслужване. Това са дейностите и услугите на комуналната сфера, удовлетворяващи потребностите на широк социален кръг от обществото.

Преобладаващата част от предприятията, осъществяващи тези дейности са включени в списъка на дружествата за финансово оздравяване и изпълняват оздравителни програми, приети в съответствие със Закона за финансово оздравяване на държавни предприятия. Някои от тях, както е случая с НК "БДЖ", имат сключени държавно гарантирани заемни споразумения с външни кредитни институции за реструктуриране и технологично обновяване, елемент от

условията, по които е осъществяването на пряка финансова помощ от страна на държавата.

Обективно разходите, а също така и цените в тези дейности през последните години, нараснаха с темпове по-високи от среднестатистическите за останалите отрасли, като успоредно с това намалява делът на държавната подкрепа за тях, независимо че цените остават под нивото на разходите за тяхното производство.

Предоставените субсидии от централния републикански бюджет за финансиране дейността на предприятия от реалния сектор за 1997 г. възлизат на 108.9 млрд. лв., в това число някои от тях:

- за Комитета по енергетика	18 125.0 млн.лв.
- Български държавни железници	28 500.0 млн.лв.
- Български пощи	1 810.5 млн.лв.
- Търговски дружества "Вик"	331.1 млн.лв.
- за студентски общежития и столове	5 960.0 млн.лв.

Държавната подкрепа за предприятията от материалната сфера през 1997г. се характеризира със следното:

- осъществено е реструктуриране в разпределението на средствата, като е нараснал делът им за покриване на загубите от пътническите железопътни и автомобилни превози с около 10 пункта, за сметка на намаления им размер за топлофикационните и въгледобивни дружества. Този подход е възприет и при разработването на бюджета за 1998 г. и има за цел да освободи ресурс за пряко подпомагане на масовите работнически и социални пътувания с неотложен характер;

- финансирането на топлоснабдяването и снабдяването с твърдо гориво за населението е предвидено да се осъществява индиректно - преди всичко чрез разкриване на резерви за набиране на средства в Държавен фонд "Енергийни ресурси" от преотстъпен данък върху печалбата на дружествата от енергетиката. Предоставените от фонда за тази цел средства през 1997 г. са нараснали спрямо предходната година 12.8 пъти.

В резултат на ограничените бюджетни възможности и относително намаления размер на финансовата помощ на държавата е намален дела на субсидиите в общия обем на продукцията на реализираните стоки и услуги в посочените по-горе дейности. При размер на инфлационния индекс на цените за 1997 г. 578.6 на сто, цените на превозите по автомобилния транспорт са увеличени около 4.7 пъти, а техния обем намален с около 5 - 7 на сто, в резултат на което са влошени финансовите показатели на транспортните дружества. През 1996 г. със субсидии са покривани около 55% от загубите на вътрешноградския транспорт и на междуселищните автомобилни превози в слабо населените планински и гранични райони, а за 1997 г. субсидиите покриват едва една четвърт от тези загуби.

Аналогично е положението и при превозите по железопътния транспорт. При тях обаче, поради това, че равнището на цените на пътническите превози е сравнително ниско - около 3 пъти по-малко спрямо тези по автомобилния транспорт, не е допуснато увеличение на загубата, тъй като пътническите тарифи се увеличиха средно с 660 на сто. Това увеличение на цените е предвидено като условие по заема FESAL за реструктуриране на банките и реалния сектор на икономиката и предвижда БДЖ да поддържа цени, покриващи не по-малко от 50 на сто от разходите за тези превози.

Разчетените с държавния бюджет за 1997 г. средства са издължени изцяло, с изключение на тези за "Български пощи" - ЕООД и търговските дружества "В и К", предвид на следното:

- за пощенските услуги са намалени с 423 млн.лв., на основание чл. 39, ал.1 на ПМС 300/1997 г. за превишение на начислените средства за работна заплата над нормативно определения им размер;

- за покриване разликите между разчетната и средната цена на питейната вода за м. януари и м. февруари 1997 г. , съгласно параграф 2 и параграф 3 на ПМС 115/1997 г. са изразходвани 396.2 млн. лв., въз основа на представена справка от Министерството на регионалното развитие и благоустройството за дължимите суми, при определен с държавния бюджет размер на субсидиите за тази цел до 500 млн.лв.

В държавната финансова подкрепа за предприятията от материалната сфера ясно се очертава положителна тенденция за постепенно намаляване на предоставяните бюджетни средства.

Премахването на бюджетното бреме и намаляването на преките и косвени субсидии за държавните предприятия в реално изражение би могло да се постигне ефективно в края на 2000 година.

Намаляването на преките и косвени субсидии за държавни предприятия с подчертана социална значимост, би могло да става постепенно, чрез разумни и социално поносими изменения в цените на реализираните от тях стоки и услуги.

ДЪРЖАВНИ РАЗХОДИ ПО ФУНКЦИИ ПРЕЗ 1997 Г.

По функция “ОБЩИ ДЪРЖАВНИ СЛУЖБИ” по консолидираната
фискална програма

“ИЗПЪЛНИТЕЛНИ И ЗАКОНОДАТЕЛНИ ОРГАНИ”

1. По програма за 1997 г.	185.3 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	21.7 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	222.0 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	33.7 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	119.8 %
5. Процент на разходите към БВП	1.3 %

Разчетените средства във функция "Изпълнителни и законодателни органи" за 1997 г. бяха необходими за управленческата дейност на Народното събрание, Президентството, Министерския съвет, Сметната палата, министерствата и ведомствата, държавния финансов контрол, данъчните служби, митниците, посолствата и търговските служби в чужбина, областите, общините и други.

В изпълнение на поетите договорености с Международния валутен фонд за намаляване на бюджетните разходи бяха намалени с 10% щатните бройки в бюджетната сфера от 1 юли 1997 г.

За 1997 г. текущите разходи за изпълнителните и законодателните органи бяха 188.3 млрд. лв., в т.ч. за заплати – 74.8 млрд. лв., за издръжка – 78.6 млрд. лв.

Израходените средства за материали, горива и енергия са в размер на 24.8 млрд. лв., за външни услуги – 18.1 млрд. лв., за текущ ремонт 2.7 млрд. лв., за учебни и научноизследователски разходи – 0.7 млрд. лв., за членски внос в международни организации – 9.0 млрд. лв., за придобиване на дълготрайни активи – 17.8 млрд. лв.

"ОБЩИ СЛУЖБИ"

1. По програма за 1997 г.	14.8 млрд. лв.
---------------------------	----------------

в т.ч. капиталови разходи	3.2 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	14.7 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	2.3 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	99.3 %
5. Процент на разходите към БВП	0.09 %

В процеса на изпълнение на бюджета за 1997 г. по функция "Общи служби" са спазени приоритетите, заложен в чл.12 от Закона за държавния бюджет за 1997 г. Поради неуредено правно основание за отпускане на помощи Агенцията за българите в чужбина не е отпускала помощи на лица от българска народност, установяващи се трайно в Република България.

Разходите по отчет не превишават разчетите за 1997 г.

Числеността на персонала по отчет към 31.12.1997 г. е 1 762 щатни бройки, което е 99.66 % спрямо уточнения план. От тях 1 520 щатни бройки са на Националния статистически институт, 42 щатни бройки на Агенцията за икономически анализи и прогнози, 27 щатни бройки на Агенцията за чуждестранни инвестиции, 23 щатни бройки на Агенцията за българите в чужбина, 34 щатни бройки на Агенцията за чуждестранна помощ и 116 щатни бройки на Районните управления по гражданска регистрация и административно обслужване.

"НАУКА"

1. По програма за 1997 г.	52.7 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	0.6 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	67.6 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	6.4 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	128.2 %
5. Процент на разходите към БВП	0.4 %

Разчетените средства по консолидирания държавен бюджет за функция “Наука” в размер на 52.7 млрд. лв. (0.4 към БВП) осигуряват финансирането на научните изследвания, осъществявани от научноизследователските институти и самостоятелните научни звена в системата на Българската академия на науките, Селскостопанската академия и ведомствените научноизследователски институти и центрове. Изпълнението на разходите е 67.6 млрд. лв. или 128.2% към разчета, поради преизпълнението на собствените им приходи. Финансирането на научната дейност през 1997 г. се осъществяваше чрез собствени приходи и със субсидия от централния републикански бюджет.

Разходите за заплати и осигурителни вноски са 44 % от общите разходи. С тези средства се осигурява издръжката на 16 177 щатни бройки персонал, зает в сферата на науката.

Изразходените средства през 1997 г. за “Материали, горива и енергия” са 17.9 млрд.лв. или 112.6 % към разчета по консолидираната фискална програма. Причините за превишението са увеличените цени на електро- и топлоенергията, водата, бензина, нафтата, дизеловото гориво, канцеларските и други материали.

За финансиране на разработки и проекти, водещи до технологично обновление и производство на нови продукти, технологии и изделия и реализиране на иновационни проекти, както и за финансирането на фундаментални научни изследвания през 1997 г. от бюджета на Министерство на образованието и науката беше предоставен трансфер за фонд “Структурна и технологична политика” в размер на 683.7 млн. лв. и за фонд “Научни изследвания” – 682.1 млн.лв.

Функция “ОТБРАНА И СИГУРНОСТ” по Консолидираната фискална програма

1. По програма за 1997 г.	617.3 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	15.8 млрд. лв.

2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	706.1 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	33.8 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	114.4 %
5. Процент на разходите към БВП	4.1 %

Във функция "Отбрана и сигурност" са включени средствата за осигуряване на националната сигурност и отбрана, обществения ред и поддържането на отбранителния потенциал на страната и за осъществяването дейностите на съдебната власт.

Изразходваните средства за функция "Отбрана и сигурност" по отделните бюджети е както следва: от републиканския бюджет – 658.1 млрд. лв.; от бюджета на съдебната власт – 42.6 млрд. лв. и от бюджетите на общините – 5.4 млрд. лв.

В разрез "адресни бюджети" функция "Отбрана и сигурност" включва бюджетите на: Министерството на отбраната, Министерство на вътрешните работи, Националната служба за охрана, Националната разузнавателна служба, Гражданска отбрана, Висшия съдебен съвет.

И през 1997 г. функция "Отбрана и сигурност" заемаше приоритетно и структурноопределящо място в държавния бюджет на Република България. Показател за горното е увеличението на разходите за отбрана и сигурност, изразено като относителен дял към БВП. Ако за 1996 г. разходите по функция "Отбрана и сигурност" са представлявали 3.4 % от БВП, то през 1997 г. те са 4.1%.

В съответствие със Закона за държавния бюджет за 1997 г. финансирането на функция "Отбрана и сигурност" се осъществяваше със собствени приходи и със субсидия от централния републикански бюджет. Собствените приходи основно са от средствата събирани по Тарифа № 4 за таксите, които се събират в системата на МВР по Закона за държавните такси – 45.3 %.

През 1997 г., на основание чл.34, ал.3 от ЗУДБ, в бюджетите на министерствата и ведомствата от функция "Отбрана и сигурност" бяха извършени вътрешни компенсирани промени по разходните параграфи. Освен това на основание чл.35, ал.2 от ЗУДБ бяха увеличени разходите в размер на 19.9 млрд. лв. за сметка на преизпълнение на собствените приходи от дейността на министерствата и ведомствата.

Анализът на структурата на разходите на министерствата и ведомствата от функция "Отбрана и сигурност" показва, че и през 1997 г. продължава тенденцията на увеличаване относителния дял на средствата за заплати, осигурителни вноски и други парични доволствия за сметка на намаляване на относителния дял на инвестиционните разходи за техническо осигуряване, ново въоръжение, техника, системи и други капиталовложения, които пряко осигуряват националната сигурност и отбрана .

Бюджетната 1997 г. в сравнение с изминалите години се оказва най-стабилна във финансово отношение, което спомогна за подобряване финансовото осигуряване дейността на министерствата и ведомствата, влизащи във функция "Отбрана и сигурност".

По функция "ОБРАЗОВАНИЕ" по Консолидираната фискална програма

1. По програма за 1997 г.	494.4 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	17.9 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	680.7 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	29.8 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	137.7 %
5. Процент на разходите към БВП	4.0 %

Със средствата по функция "Образование", в които са включени субсидията от републиканския бюджет и собствените приходи, се осигурява финансирането на висшите училища, колежите, както и средното образование, което се планира в бюджета на Министерство на образованието и науката, в т.ч. помощни и климатични училища, социално-педагогически училища и интернати, домове за деца и юноши, професионални учебни заведения, повишаване квалификацията на учителите, домовете на учителите, националната детска база, ученическите и студентските лагери, оборотния фонд за издаване и разпространение на учебниците за учащите се от 1-8 клас и други дейности на народната просвета, както и средното образование, което се планира в бюджетите на другите отрасли министерства и ведомства.

Предоставените през 1997 г. субсидии за висшите училища са в размер на 94.2 млрд. лв. или към закона изпълнението им е 105.8 %. Чрез предоставените средства през 1997 г. беше изпълнена разпоредбата на чл. 91 от Закона за висшето образование от държавния бюджет да се предоставят средства за издръжката на студентите - държавна поръчка. Тези средства осигуриха следните направления на разходите: издръжка на обучението; за научни изследвания във висшите училища; социално-битови разходи на студенти и докторанти; основен ремонт и дълготрайни активи. Освен това следва да се отбележи, че за първи път през 1997 г. се даде реална финансова автономия на висшите училища.

В изпълнение на Постановление № 16 и Постановление № 17 на Министерския съвет от 27 януари 1997 г. за откриване на филиали на университети и преобразуване в тяхната структура на полувисши институти – 19 броя полувисши институти от Министерството на образованието и науката бяха включени в структурата на висшите училища.

Изразходваните средства през 1997 г. за работни заплати, в т.ч. и другите възнаграждения и плащания за персонала са в размер на 257.1 млрд. лв. Средната работна заплата за 1997 г. е променяна в съответствие с разработения от Правителството компенсационен механизъм на доходите. Във висшите

училища, съгласно Приложение № 6 към чл. 1, ал. 1, т. 6 на Постановление № 36 на Министерския съвет от 6.02.1997 г., основните месечни работни заплати са определяни по длъжностни степени за заетите в науката и образованието, като по решение на Академичния съвет на висшето училище за заплати са разпределяни и една част от собствените им приходи.

Изразходените средства за осигурителни вноски са в размер на 94.5 млрд. лв., като този разход е извършван в съответствие с разходите за заплати и следва да се има предвид, че осигурителните вноски за педагогическия персонал в средното образование се начислява по-висок процент, съгласно заключителните разпоредби на Закона за пенсиите.

Разходи за стипендии са в размер на 14.8 млрд. лв. Тези разходи са съобразени с промените в минималната работна заплата за страната през годината. Поради недостиг на средства за стипендии главно в Министерството на образованието и науката бяха останали неразплатени стипендии за м. декември. С писмо на Министерството на финансите № 96-00-0944 от 23.12.1997 г. бе дадено съгласие тези средства да се изплатят от отпуснатите целеви средства по набирателната им сметка, като неусвоените средства за стипендии са възстановени обратно в републиканския бюджет.

Разходите за храна в средното образование са усвоени 96,5%, а за висшето – 77,8%. С осигурените от бюджета средства за пълен и частичен храноден в училищата на пълна държавна издръжка на практика става невъзможно закупуването на основни хранителни продукти без да се разчита на спонсорство и дарения.

Във висшите училища има отлив на столуващи студенти, поради недостатъчното количество храна в порциите и високата стойност на купона.

През 1997 г. субсидията и собствените приходи са насочвани главно за обезпечаване на учебния процес чрез закупуване на учебни пособия, осигуряване на отоплението и осветлението през учебната година и извършването на спешни

и неотложни ремонти в училищата на покриви, парни инсталации, санитарни възли.

За осигуряване на средства за материали, горива и енергия беше извършвано взаимно прихващане на задълженията за електроенергия и централна доставка на течни горива. В края на м. ноември и началото на м. декември бяха отпуснати целеви средства по набирателни сметки за осигуряване на течни горива за отопление и разплащане на електроенергия за учебните заведения в системата на Министерството на образованието и науката и за общинските училища. За училищата на централно подчинение тези средства са в размер на 29 млрд. лева.

По функция “ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ” по Консолидираната фискална програма

1. По програма за 1997 г.	469.2 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	25.8 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	599.1 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	41.0 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	127.7 %
5. Процент на разходите към БВП	3.5 %

С предоставените през 1997 г. средства по функция “Здравеопазване” в размер на 599.1 млрд. лв. се осигури издръжката на здравни заведения към общините и от републиканския бюджет към Министерството на здравеопазването, Министерството на транспорта, университетските болници, Клинична болница “Лозенец” и др., както и целевите разходи в здравеопазването, като: лечение в чужбина, тестове за СПИН и хепатит, ваксини, кардиостимулатори, радиоактивни изотопи, апарати и консумативи за хемодиализа, борба с туберкулоза и други

социално значими заболявания, детска онкохематологична помощ в страната и други.

По отделни видове разходи изпълнението за периода е следното:

Изразходваните средства за заплати и други възнаграждения и плащания за персонала през 1997 г. са в размер на 175.6 млрд. лв. или относителния им дял към общите разходи за функция "Здравеопазване" е 29.3 %.

Най-голям относителен дял в средствата за текуща издръжка са извършените разходи за медикаментите – 141.9 млрд. лв. или 44.5 %.

С изпълнението на Решение № 801 на Министерския съвет от 25.08.1997г. за разпределение на средствата от заема на Световната банка за критичен внос по реда на § 16 и § 23 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за държавния бюджет на Република България за 1997 г. бяха покрити задълженията на здравните заведения към фирми-доставчици на медикаменти. През 1997 г. бяха предоставени 40 млн. щатски долара, съгласно заема за критичен внос и 1 982 205 щатски долара приходи от приватизация.

Това създаде възможност за нормализиране функционирането на здравните заведения през годината в условията на валутен борд, както и приключването на финансовата 1997 г. без задължения.

През 1997 г. бяха изразходвани 114.7 млрд. лв. за материали, горива и енергия. Високият процент на изпълнение на тези разходи се дължи на увеличените цени на електро- и топлоенергия, вода, бензин, нафта, дизелово гориво и т.н. Освен това през 1997 г. здравните заведения допълнително бяха принудени да плащат лихви по просрочия, което не беше предвидено в техните бюджети и неминуемо утежняваше финансовото им състояние. Друг основен фактор за оскъпената издръжка на здравните заведения е и факта, че голяма част от тях са на местно парно, или плащат наем за реституирани сгради.

Разходите за външни услуги са в размер на 10.9 млрд.лв, като основен дял в тези разходи заемат телефонните такси и таксите за абонаментно поддържане на медицинска техника и апаратура.

Изразходваните средства за текущ ремонт през 1997 г. са в размер на 4.0 млрд.лв. Основното за тези разходи е че, сградният фонд на здравните заведения се нуждае от непрекъснати текущи ремонти, главно по предписание от ХЕИ.

Общият размер на изразходваните средства за други разходи е 19.5 млрд. лв. Освен средствата за СБКО, тези разходи основно са съсредоточени в бюджета на Министерство на здравеопазването. Това са така наречените целеви разходи за изпълнение на национални програми, за лечение в чужбина, за доставка на ваксини, радиоизотопи, кардиостимулатори, апарати и консумативи за хемодиализа и т.н.

Изразходваните средства за капиталови разходи и прираст на държавни резерви са в размер на 40.8 млрд. лв.

В края на 1997 г., на основание чл. 35, ал. 2 от Закона за устройството на държавния бюджет, системата на здравеопазването получи голяма част от преизпълнението на приходите по централния републикански бюджет, а именно:

- 8.1 млрд. лв. на Министерство на здравеопазването за закупуване на апарати за хемодиализа, с което ще се осигури съвременно и качествено лечение на бъбречноболните у нас;
- 0.8 млрд.лв. за програмата по костномозъчна трансплантация на Университетска болница "Царица Йоанна";
- 0.2 млрд.лв. за покриване на задължения за скъпоструващи медикаменти, консумативи и апаратура на университетските болници "Александровска", "Св.Екатерина" и Клинична болница "Лозенец".

Следва да се има предвид, че на основание на § 8 от Допълнителните разпоредби на Закона за народното здраве, значителна част от платени медицински услуги на здравните заведения постъпват в приход по техни извънбюджетни сметки.

В края на м. ноември и началото на м. декември 1997 г. бяха отпуснати целеви средства по набирателни сметки за осигуряване на течни горива за отопление и разплащане на електроенергия за болниците в системата на Министерството на здравеопазването и за общинските болници. За болниците на централно подчинение тези средства са в размер на над 6 млрд. лева.

По принцип лечебната дейност се извършва и в клиничните бази на висшите медицински училища в страната. Техните бюджети се утвърждават отделно, но през отчетния период за лечебна дейност са усвоени 35 млрд. лв.

По функция “СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ГРИЖИ”
по Консолидираната фискална програма

1. По програма за 1997 г.	1 596.1 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	1 641.7 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	102.9 %
5. Процент на разходите към БВП	9.6 %

в това число:

ЗА ПЕНСИИ

1. По програма за 1997 г.	1 088.7 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	1 077.4 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	99.0 %

5. Процент на разходите към БВП 6.3 %

СОЦИАЛНИ ПОМОЩИ И ОБЕЗПЕЧЕНИЯ

1. По програма за 1997 г. 405.1 млрд. лв.

2. Касов разход към 31.XII.1997 г. 452.7 млрд. лв.

4. Процент на изпълнение 111.9 %

5. Процент на разходите към БВП 2.6 %

През 1997 г. бюджетът на фонд “Обществено осигуряване” се одобри за първи път с отделен закон, съгласно Закона за фонд “Обществено осигуряване”.

1. По приходите на фонд “Обществено осигуряване”:

През 1997 г. собствените приходи в бюджета на социалното осигуряване възлизат на 1 311.3 млрд. лв. Най-голям относителен дял заемат приходите от осигурителни вноски 98 % или в абсолютен размер 1 285.2 млрд. лв., като:

- от осигурителни вноски от работодатели за работници и служители – 973.5 млрд. лв. или 75.7 % от приходите от осигурителни вноски;
- от осигурителни вноски върху изплатени заплати от бюджетни организации – 232.5 млрд. лв. или 18.1 % от приходите от осигурителни вноски;
- от лични осигурителни вноски – 54.6 млрд. лв. или 4.3 % от приходите от осигурителни вноски;
- и от лични вноски на самонаети и ненаети лица – 22.4 млрд. лв. или 1.7 % от приходите от осигурителни вноски.

При неданъчните приходи изпълнението е в размер на 26.0 млрд. лв. или 2 % от общите приходи за 1997 г. Основно неданъчните приходи са от глоби и административни наказания - 19.9 млрд. лв., което говори за нарастваща

ефективност на дейността на органите за контрол на Националния осигурителен институт. Текущите приходи и доходи от собственост са в размер на 2.8 млрд. лв. и другите неданъчни приходи – 3.2 млрд. лв.

2. По разходите на фонд “Обществено осигуряване”:

През 1997 г. общата сума на разходите възлиза на 1 285.1 млрд. лв. Най-голям относителен дял заемат **разходите за пенсии** – 1 077.4 млрд. лв., които съставляват 83.6 % от общия размер на разходите. Изпълнението им възлиза на 99.0 % и формира в основни линии общото изпълнение на разходната част на бюджета на фонд “Обществено осигуряване”.

При помощите по Кодекса на труда е отчетен преразход 26%, като най-голям е преразхода при изплащане разлика при трудоустройство на бременни жени - 244%. При този параграф големият преразход се дължи най-вече на инфлационния фактор и породеното от него значително увеличение на номиналните размери на средно дневните парични обезщетения. По същата причина се отчитат преразходи и по параграфите за :

- обезщетения по болест - с 30%;
- обезщетенията за гледане болен и карантина - с 35%;
- обезщетенията за бременност и раждане - с 53%.

Субсидията от републиканския бюджет за фонд “Обществено осигуряване” е в размер на 63.7 млрд. лв. или 94 % от предвидените със Закона за държавния бюджет на Република България за 1997 г. Изпълнението на разходите за субсидията за нефинансови предприятия за текуща дейност е 100 %.

През 1997 г. превишението по бюджета на фонд “Обществено осигуряване” е в размер на 111.3 млрд. лв.

Съгласно § 5 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за устройството на държавния бюджет, до приемането на закон, уреждащ организацията на бюджета на **Съвета за взаимно осигуряване членовете на**

трудова-производителните кооперации (СВОЧ на ТПК), той се включва в държавния бюджет и представлява самостоятелна част от него.

1. По приходите за бюджета на СВОЧ на ТПК

Собствените приходи по бюджета на СВОЧ на ТПК за 1997 г. възлизат на 7.4 млрд. лв. или изпълнението спрямо закона е 112.6 %.

По основния данъчен приход от осигурителни вноски е отчетено преизпълнение 115.2 %. Приходите от лични осигурителни вноски на самонаети и ненаети лица са в размер на 0.4 млрд. лв. При неданъчните приходи се отчита неизпълнение на бюджета от 25.9 % или общото им изпълнение за годината е 0.3 млрд. лв. - 74.1 % спрямо Закона за държавния бюджет за 1997 г.

Получените субсидии от централния републикански бюджет са в рамките на планираните за годината и са в размер на 4.7 млрд. лв.

2. По разходите за бюджета на СВОЧ на ТПК

Спрямо Закона за държавния бюджет за 1997 г. с най-висок процент на изпълнение са разходите за: обезщетения за гледане болен и карантина – 121 %, което е вследствие завишената заболяемост и за снабдяването с ортопедични средства - 123.5 %.

Към 31.12.1997г. бюджетът на СВОЧ на ТПК приключи с бюджетен излишък 1.1 млрд. лв., което основно се дължи на преизпълнението на приходите.

Независимо от продължаващия и през 1997 г. спад в БВП предприетите от правителството мерки за финансова стабилизация, ускоряване на приватизацията позволиха значително увеличение на номиналните размери на пенсиите в края на 1997 г. спрямо края на 1996 г.: от 6 130 лв. в края на 1996 г. на 51 300 лв. в края на 1997 г. без еднократната декемврийска компенсация от 10 000 лв. или увеличението е от 100 % на 836.9 %, без еднократната декемврийска компенсация от 10 000 лв. и на 977.26 % с нея. **Това увеличение превишава индекса на инфлацията - 678.6 % и осигури повишаване на реалните**

размери на пенсиите в края на 1997 г. спрямо края на 1996 г. с 23.32 % без декемврийската компенсация и с 44.01 % с нея.

На средногодишна база средният реален размер на пенсиите през 1997 г. спрямо 1996 г. бележи снижение от около 15 до 16 процента, въпреки значителният ръст на средния номинален размер на пенсиите - от 4 140 лв. за 1996 г. на 36 565 лв. за 1997 г. Финансовата стабилизация и планирания икономически растеж през 1998 г. биха гарантирали обрат в досегашната осемгодишна негативна тенденция в развитието на реалните средногодишни размери на пенсиите.

Анализирайки приходите и разходите за 1997 г. става ясно, че редица проблеми в социалното осигуряване остават за решаване през следващите няколко години, като:

- постепенното снижаване на сегашния общ размер на осигурителните вноски;
- за повишаване събираемостта на приходите от осигурителни вноски в частния сектор;
- предварителното разчитане и осигуряване на необходимите допълнителни средства за финансиране на предстоящите реформи в системата за социалното осигуряване и най-вече в системата за пенсионното осигуряване.

“РАБОТИ И СЛУЖБИ ПО СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ И ЗАЕТОСТТА” по Консолидираната фискална програма

1. По програма за 1997 г.	102.3 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	11.0 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	111.6 млрд. лв.

в т.ч. капиталови разходи	7.6 млрд .лв.
4. Процент на изпълнение	109.1 %
5. Процент на разходите към БВП	0.7 %

Със средствата, предвидени по тази функция за 1997 г. се осигури финансирането за издръжката на детско селище “Качулка” гр. Сливен, “Дом за стари хора” – с. Баня, Националния център за социални грижи към Министерството на труда и социалната политика, издръжката на Дома за социален патронаж на дейците по културата към Министерството на културата, издръжката на Националния осигурителен институт, издръжката на СВОЧ на ТПК, общините и др.

За издръжка на функцията при утвърдени 53.5 млрд. лв. са изразходени 52.3 млрд.лв. в това число за храна - 9.9 млрд. лв., медикаменти - 0.2 млрд. лв., материали, горива и енергия - 17.1 млрд. лв., външни услуги - 4.0 млрд. лв., текущ ремонт – 1.0 млрд.лв. и други разходи - 18.6 млрд. лв. Имайки предвид, че тези разходи изцяло са свързани със спецификата на функцията, т.е. грижата за подпомагане на безпризорни деца, сираци и други, многократното увеличение цените на медикаментите, храната, горивата и енергията оказва основно влияние върху техния размер.

Като цяло, отчетените разходи по функция “Работи и служби по социалното осигуряване” не превишават разчетите по консолидираната фискална програма за 1997 г.

По функция “ЖИЛИЩНО СТРОИТЕЛСТВО, БЛАГОУСТРОЙСТВО, КОМУНАЛНО СТОПАНСТВО И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА” по Консолидираната фискална програма

1. По програма за 1997 г.	107.6 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	38.8 млрд. лв.

2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	144.5 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	63.3 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	134.3 %
5. Процент на разходите към БВП	0.8 %

За функция "Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда" иразходваните средства през 1997 г. са: от централния републикански бюджет - 6.5 млрд. лв.; от министерствата и ведомствата (Министерството на регионалното развитие и благоустройството и Министерството на околната среда и водите) - 9.2 млрд.лв. и от общините - 128.8 млрд. лв.

Уسوените средства за текущ ремонт за 1997 г. са в размер на 2.2 млрд. лв., което основно се дължи на скъпоструващата поддръжка на техниката и апаратурата в Регионалните инспекции на Министерството на околната среда и водите.

Абсолютният размер на други разходи за 1997 г. е 26.9 млрд. лв., като преобладаваща част от тези средства са изразходвани за проектопроучвателни работи, в основата на които са средствата за кадастър, геодезия и картография за изготвяне на съвременен кадастър, който ще бъде в основата на регистрацията на недвижимата собственост в страната във връзка с продължаващата поземлена реформа в земеразделянето.

По функция "ПОЧИВНО ДЕЛО, КУЛТУРА И РЕЛИГИОЗНИ ДЕЙНОСТИ" по Консолидираната фискална програма

1. По програма за 1997 г.	73.0 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	82.0 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	112.4 %

5. Процент на разходите към БВП 0.5 %

“ПОЧИВНО ДЕЛО”

1. По програма за 1997 г. 1 091.8 млн.лв.

в т.ч. капиталови разходи 6.4 млн.лв.

2. Касов разход към 31.XII.1997 г. 2 493.2 млн.лв.

в т.ч. капиталови разходи 233.6 млн.лв.

4. Процент на изпълнение 228.4 %

5. Процент на разходите към БВП 0.01 %

Изразходените средства в размер на 2.5 млрд. лв. през 1997 г. по функция “Почивно дело” са предназначени за издръжка на почивната база на министерствата и ведомствата, областните администрации, общините, СВОЧ на ТПК и висшите училища. До края на 1996 г. основен дял в размера на разходите имаше § 12 “Други разходи”, където съгласно ПМС №77/1994 г. се отчитаха разходите за издръжка на ведомствените почивни бази. С приемането на Закона за устройството на държавния бюджет от началото на 1997 г. част от извънбюджетните сметки на почивните бази се включиха в бюджетите на организациите и ведомствата.

Анализирайки извършените разходи по функция “Почивно дело” може да се направи извода, че и през 1997 г. се запазва негативната тенденция почивните станции на министерствата и ведомствата и другите бюджетни организации да се финансират основно от бюджета, като не се търсят възможности за разкриването на собствени приходоизточници.

“ФИЗИЧЕСКА КУЛТУРА И СПОРТ”

1. По програма за 1997 г.	1 728.0 млн.лв.
в т.ч. капиталови разходи	0.0 млн.лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	2 437.4 млн.лв.
в т.ч. капиталови разходи	120.7 млн.лв.
4. Процент на изпълнение	141.1 %
5. Процент на разходите към БВП	0.01 %

За функция "Физическа култура и спорт" изразходваните средства са: от Комитета за младежта, физическото възпитание и спорта – 0.7 млрд.лв. и от общините – 2.0 млрд. лв.

Основен дял в общия обем на разходите заемат средствата за подготовка на българските спортисти за Олимпийските игри в Нагано `98 г. и Сидней - 2000г., както и за осигуряване на Детско - юношеския футбол у нас.

"КУЛТУРА"

1. По програма за 1997 г.	69 684.0 млн.лв.
в т.ч. капиталови разходи	5050.9 млн.лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	76 518.0 млн.лв.
в т.ч. капиталови разходи	3 877.5 млн.лв.
4. Процент на изпълнение	109.8 %
5. Процент на разходите към БВП	0.4 %

С изразходваните средства за функция "Култура" през 1997 г. се осъществява част от издръжката на драматичните и куклени театри на подчинение на Министерството на културата, оперите, оркестрите и ансамблите, Народната библиотека "Св.св. Кирил и Методий", националните музеи и галерии, както и средства за ремонти, в т.ч. за консервацията и реставрацията на

недвижимите паметници на културата, филмопроизводството, книгоиздаването, издръжката на културните центрове в чужбина, международната културна дейност, цялостната дейност на архивното дело, дейността на Българското национално радио и Българската национална телевизия, музей и училище "В.Априлов" – гр. Габрово към МОН, музей към ССА.

След извършена корекция в бюджета на Министерството на културата беше отделен "Творческия фонд" при Министерството на културата за 1997 г.

Излъчена е 73 171 часа радиопрограма, което се дължи основно от преминаването на районните радиостанции от 13-часова на 24-часова програма с изключение на Радио-Варна, която вече премина на този режим. Районните радиостанции са излъчили собствена програма в размер на 34 936 часа, без тези на включването им в националния ефир. Излъчена е 7 729 часа телевизионна програма, в т.ч. национална 6 773 часа и регионална 1 023 часа.

Независимо от това, че за 1997 г. вследствие въвеждането на паричен съвет, средствата предвидени за излъчване на обем програма бяха силно занижени, БНТ успя да излъчи повече от планирания обем програма преди всичко от приходи от извънбюджетни средства, но в сравнение с 1996 г. този обем програма е намалял с 1 800 часа.

От общия обем на разходите, усвоените средства за работна заплата и ДОО са 34.8 % от общия обем на разходите или абсолютният им размер е 26.6 млрд.лв., в т.ч. и средства за материално стимулиране, съгласно действащите нормативни документи.

За издръжка на отрасъла са изразходени 32.5 млрд.лв. Анализирайки касовото изпълнение на разходите е видно, че относителният дял за материали, горива и енергия и тези за външни услуги се очертават като основни разходи. Това се дължи на многократното увеличение на горивата, енергията, телефонните и телеграфни разходи, разходите за закупуване на технически материали в БНР и БНТ, разходите за абонамент на информация на радиото и

телевизията, които не могат да бъдат компенсирани по никакъв друг начин освен за сметка на други разходи, което пък води до изключително ограничаване на основната дейност на организациите от отрасъла.

По §12 “Други разходи” са съсредоточени основните разходи за производство и излъчване на радио и телевизионна програма, издръжката на българските културни центрове в чужбина, издръжката на кореспондентите на БНР и БНТ, заплащане на лицензионното право за излъчване на европейски и световни първенства, мита, заема към Европейската банка за възстановяване и развитие, средствата за СБКО, издръжката на полицейската и противопожарна охрана, изплащане авторското право на излъчени музикални предавания, разходи за постановки, разходи за проекти за филмопроизводството, за книгоиздаването, за музикални проекти, разходи за филмопроизводство в БНТ, за постановки и др.

“РЕЛИГИОЗНО ДЕЛО”

1. По програма за 1997 г.	385.5 млн.лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	383.7 млн.лв.
4. Процент на изпълнение	99.6 %
5. Процент на разходите към БВП	0.0 %

От бюджета на Министерски съвет чрез Дирекцията по вероизповеданията за субсидиране на дейности в областта на религиозното дело през 1997 г. са изразходвани средства под формата на “Субсидии за организации с идеална цел”, както следва:

1. За строителство на нови храмове – 87 500 хил.лв.
2. За ремонт на храмове и манастири – 134 197 хил.лв.
3. За мюсюлманското изповедание – 16 482 хил.лв.

4. За арменската православна църква – 2 000 хил.лв.
5. За израилтянския духовен съвет – 1 000 хил.лв.
6. За други религии, официално признати в България – 4 000 хил.лв.

По функция “ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И УСЛУГИ”

1. По програма за 1997 г.	269.9 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	464.0 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	171.9 %
5. Процент на разходите към БВП	2.7 %

”МИННО ДЕЛО, ГОРИВА И ЕНЕРГИЯ”

1. По програма за 1997 г.	21.4 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	3.1 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	20.9 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	2.6 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	97.4 %
5. Процент на разходите към БВП	0.1 %

Средствата, предвидени по тази функция за 1997 г., осигуриха финансирането на дейностите по управлението, контрола и регулирането на минното дело и дейностите на енергетиката към общините и към закрития Комитет по геология и минералните ресурси, като същите в течение на годината се прехвърлиха към Министерство на околната среда и водите, Комитета по енергетика и Комитета за използване на атомната енергия за мирни цели.

“СЕЛСКО СТОПАНСТВО, ГОРСКО СТОПАНСТВО, ЛОВ И РИБОЛОВ”

1. По програма за 1997 г.	109.5 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	11.1 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	140.6 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	4.6 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	128.4 %
5. Процент на разходите към БВП	0.8 %

Функция “Селско стопанство, горско стопанство, лов и риболов” включва разходите за дейностите по управлението, контрола и регулирането на селскостопанските дейности, службите и дейностите по поземлената реформа, горското стопанство към общините и към Министерство на земеделието, горите и аграрната реформа и Българска академия на науките. Разходите са финансирани основно за сметка на собствени приходи по съответните бюджети и в по-малка степен чрез субсидия от централния републикански бюджет .

“ТРАНСПОРТ И СЪОБЩЕНИЯ”

1. По програма за 1997 г.	86.4 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	16.1 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	179.5 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	49.7 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	207.7 %
5. Процент на разходите към БВП	1.0 %

Функцията обхваща разходите за дейностите по управлението, контрола и регулирането на дейностите по транспорта и пътищата към общините и към

Министерството на транспорта, Главното управление на пътищата и Комитета по пощи и далекосъобщения, в това число обслужването на рехабилитационните работи на пътната мрежа, издръжката на под. 58 550 – Горна Оряховица; под 42 890 – София, Авиоотряд 28, ДАИ в системата на Министерство на транспорта и под. 1224, Станция 70 в системата на Комитета по пощи и далекосъобщения.

Разходите за дейностите по тази функция се финансираха предимно чрез собствените приходи на ГУП, както и ДАИ в системата на Министерство на транспорта.

“ПРОМИШЛЕНОСТ И СТРОИТЕЛСТВО”

1. По програма за 1997 г.	0.6 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	0.0 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	4.9 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	0.03 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	782.8 %
5. Процент на разходите към БВП	0.03 %

По тази функция са отчетени разходите за дейностите, свързани с развитието на промишлеността и лицензите към Министерството на промишлеността, които са в размер на 4.9 млрд. лв. от републиканския бюджет и 8.5 млн. лв. (собствени приходи).

“ДРУГИ ДЕЙНОСТИ ПО ИКОНОМИКАТА”

1. По програма за 1997 г.	51.9 млрд. лв.
в т.ч. капиталови разходи	0.07 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	118.1 млрд. лв.

в т.ч. капиталови разходи	7.1 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	227.6 %
5. Процент на разходите към БВП	0.7 %

В тази функция са включени разходите за дейностите по управлението, контрола и регулирането на вътрешната търговия, лицензирането на фондовите борси и търговията с ценни книжа, застахователния надзор, контрола върху цените, патентното дело, информационно-изчислителните центрове и печатните бази, издателствата, вестниците, помощните стопанства и други спомателни дейности и дейностите по ликвидиранието на последиците от стихийни бедствия и производствени аварии и др.

По функция “ДРУГИ РАЗХОДИ” по Консолидираната фискална програма

1. По програма за 1997 г.	1 817..0 млрд. лв.
2. Касов разход към 31.XII.1997 г.	1 386 млрд. лв.
4. Процент на изпълнение	76.2 %
5. Процент на разходите към БВП	8.1 %

Функция “Други разходи” включва извършените разходи за **лихви по обслужването на вътрешния и външния държавен дълг** и някои неклассифицирани по другите функции разходи.

Разходите за платени **лихви по обслужването на външния държавен дълг** на страната през 1997 г. се осъществяваха регулярно, в съответствие с постигнатите договорености с кредиторите от Лондонския клуб, Парижкия клуб и Международните финансови институции. Общо изразходваните средства за лихви по външни заеми са в размер на 418.8 млрд. лв. или 2.4 % към БВП.

- За заплащане на **лихви към кредиторите от Лондонския клуб** са изплатени от държавния бюджет 301.7 млрд.лв. при предвидени по закона 328.2 млрд. лв. или изпълнението е 91.9 % спрямо закона.

- За плащане на **лихви по ползувани облигационни заеми от Япония** бяха изразходени 12.8 млрд. лв. при предвидени 15.0 млрд.лв. или изпълнението е 85.8 % спрямо закона.

- Разходите за **лихвите към официалните кредитори от Парижкия клуб** са в размер на 98.2 млрд. лв. при предвидени 126.2 млрд. лв. или изпълнението е 77.9 % спрямо закона.

- За плащане на **лихви по ползувани заеми от Международни финансови институции** бяха изразходени 5.9 млрд. лв. при предвидени 17.1 млрд.лв. или изпълнението е 34.4 % спрямо закона.

- През 1997 г. на Булбанк-АД са изплатени 1.1 млрд. лв. лихви за финансиран износ на осъществен държавен кредит по междуправителствени спогодби.

След анализиране на плащанията по обслужването на външния дълг на страната през 1997 г. е необходимо да се отбележи, че неусвоените бюджетни средства, предвидени по закона в позициите на разходите за лихви и погашения, беше в резултат на сравнително високия курс на щатския долар спрямо чуждестранните валути, в които бяха извършени повечето плащания към кредиторите. Освен това лихвените равнища на задълженията и валутните курсове бяха прогнозни, което неминуемо води до известни отклонения от предвидените разходи по Закона за държавния бюджет за 1997 г.

Разходите за **платени лихви по вътрешния държавен дълг** на страната през 1997 г. включват:

- Лихви по облигационни заеми

През годината са изплатени общо лихви по облигационни заеми в размер на 72.6 млрд. лв., което представлява 99.3% от предвиденото.

- Лихви по съкровищни бонове

Изпълнението на показателя лихви по съкровищни бонове през годината е 79.8% и възлиза на 519.5 млрд. лв.

- Лихви по облигации, емитирани за уреждане на необслужваните кредити на държавни предприятия към банките, в т. ч. и по ПМС №145/1997г.

Фактическото изпълнение на заложената в бюджет 1997 г. обща сума в размер на 137.2 млрд. лв. за лихви по вътрешни заеми, емитирани във връзка със структурната реформа, възлиза на 99% или 135.2 млрд. лв.

Преизпълнението на някои от разходните пера, в частност по ЗУНК - 114.6% и ПМС № 145 /1997 г. - 103.4% е резултат от високите лихвени нива в страната от края на 1996 г. и началото на 1997 г., които обусловиха значително натоварване на разходите по обслужване на левовите ЗУНК облигации и облигациите по ПМС № 145/1997 г.

Обезценката на националната валута (за сравнение от 495.74 лв. за 1 \$ на 03.01.1997 г. на 1 763.70 лв. за 1\$ на 01.12.1997 г.) допълнително стимулира увеличението на лихвените разходи по дълга, деноминиран в щатски долари, в частност по валутните ЗУНК облигации и по облигациите емитирани по ПМС №145/1997 г.

Лихвените разходи по останалите видове ДЦК, емитирани за структурната реформа са, както следва :

- процентното изпълнение по ПМС № 244/91 г. и ПМС №186/92 г. е 98.8% от предвидените разходи по държавния бюджет;
- по № 89/95 г. – 82.2%;
- по ПМС № 3/94 г. - 80.0%;
- разходите по §16 от ПЗР на ЗДБРБ за 1995 г. са 96.2 % от заложените по тяхното перо.

- Лихви по гаранционни ДЦК (ГДЦК)

През 1997 г. по левовите ГДЦК са изплатени лихви за 16.4 млрд. лв. По валутните ГДЦК са изплатени само лихви в размер на 6.5 млн. щатски долари.

- Лихви по заеми от БНБ

Лихвите, платени реално по заеми от БНБ са по- малко от предвидените в Закона за бюджета и възлизат на 120.9 млрд. лв. или 93.3%.

- Лихви по секюритизиран дълг

При лихвите, платени по секюритизирания дълг се отчита икономия в резултат на сключения Договор за реструктуриране на дълга между Министерството на финансите и БНБ. Тяхното процентно съотношение спрямо предвидените разходи за тях е 89.6 %.

- Лихви по заеми от ДСК

Отчетните данни по този показател са под предвидените в Закона, което се дължи основно на положителните тенденции в движението на основния лихвен процент през второто полугодие на 1997 г.

Постигнатата икономия между законово определените суми и фактически изразходваните през 1997 г. се дължи основно на наблюдавания общ стабилизационен ефект в страната след въвеждането на паричен съвет, игнориращ перманентната флукуация, както на основния лихвен процент, така и на националната валута. Договорът за реструктуриране на дълга между

Министерството на финансите и Българска народна банка, позволи допълнителна редукция на вътрешния държавен дълг и оттам намаляване съответно на лихвената тежест.

ФИНАНСИРАНЕ НА ДЕФИЦИТА

Основен източник за финансиране на дефицита през отчетния период са операциите с ДЦК. Нетният им размер в края на 1997 г. възлиза на 534.9 млрд. лв.

Нестабилната икономическа среда в началото на годината наложи промяна в емисионната политика и МФ започна ежедневно емитиране на свръхкраткосрочни ДЦК / 7 и 28 - дневни / съкровищни бонове с отстъпка от номинала. Съкупната номинална стойност на тези държавни ценни книжа до месец юни, когато продажбата им бе прекратена, достигна 3 123.9 млрд. лв. При необходимост през този период се емитираха също и три-, шест-, девет- и дванадесет месечни съкровищни бонове. След въвеждането на паричния съвет, в резултат на започналата финансова стабилизация, МФ възстанови практиката аукционите за продажба на ДЦК да се провеждат всеки понеделник от месеца / за продажба на съкровищни бонове / и всеки втори и четвърти петък от месеца / за продажба на съкровищни облигации/, като обемите, които се предлагаха непрекъснато намаляваха, а сročността им се увеличаваше.

През отчетния период Министерството на финансите емитираше всяка седмица ДЦК, предназначени само за нефинансови институции - юридически и физически лица (целеви емисии). Поради високите темпове на инфлация в началото на 1997 г. се емитираха шестмесечни индексни съкровищни бонове, доходът по които бе равен на индекса на потребителските цени за съответните месеци плюс 2 на сто лихва за периода, с цел да бъдат намалени загубите за инвеститорите.

Нестабилната финансова ситуация в страната през първите месеци на 1997 г. наложи използването и на други източници за покриване на временни касови разриви на бюджета и за финансиране на касовия дефицит. Един от тях са банковите кредити, предоставени във връзка с разпоредбата на чл.3 ал.1 от Закона за изпълнение на бюджета до влизането в сила на Закона за държавния бюджет на Република България за 1997 година. През първото шестмесечие МФ получи преки кредити от Българска народна банка за финансиране на бюджетния дефицит в размер на 66.8 млрд. лв., със срок на погасяване двадесет години.

РАЗМЕР И СТРУКТУРА НА ВЪТРЕШНИЯ ДЪРЖАВЕН ДЪЛГ

Динамиката на размера и структурата на вътрешния държавен дълг през 1997 г. бе в зависимост от следните по-важни фактори: кредитните потребности, бюджетния дефицит, резките промени в основния лихвен процент и валутния курс, както и извършеното в изпълнение на закона за БНБ и ЗДБ реструктуриране на дълга, свързано с въвеждането на паричния съвет в страната.

Нарастването на общия размер на вътрешния държавен дълг през 1997 г. е почти четири пъти (418%) като от 1052.9 млрд. лв. в края на 1996 г. достигна 4396.8 млрд. лв. (включително и кредитите предоставени на МФ по реда на чл. 45 от ЗБНБ срещу покупки на СПТ от МВФ). Разходите на републиканския бюджет за обслужването му през годината възлизат общо на 909.8 млрд. лв. (отстъпки и лихви).

Подчертано неравномерно е изменението в абсолютния размер на вътрешния държавен дълг, като значително е нарастването през първото полугодие на 1997 г.

През 1997 г. дългът по ДЦК, емитирани за финансиране на бюджетния дефицит претърпя значителни изменения. От 301.1 млрд. лв. в края на 1996 г. той нарастна на 807.9 млрд. лв. към 31.12.1998 г. което е 268 % или 2.5 пъти повече.

Негативните процеси в икономиката като цяло от предходната 1996 г. обуславят промяната на провежданата от МФ политика и въвеждането на нова схема за финансиране на бюджетния дефицит предимно с емитиране на свръхкраткосрочни (една и четири седмични / и краткосрочни / до една година) държавни ценни книжа, включително целеви емисии и индексни бонове за граждани и фирми. Интересът към този вид дългови инструменти се дължеше на нестабилното състояние на пазара. Финансовата стабилизация и по-добрите резултати на държавния бюджет през второто полугодие наложиха промяна в емисионната политика на МФ. От месец юни, дългът по ДЦК, емитирани за финансиране на бюджетния дефицит, бележи тенденция към намаление.

Прекият дълг към БНБ се увеличи значително като от 138.1 млрд. лв. в края на 1996 г. достигна 1 619.1 млрд. лв. към 31.12.97 г. Съгласно Договора за реструктуриране на дълга, сключен между Българска народна банка и Министерството на финансите от 30.06.1997 г. на основание § 19 от ЗДБ /1997 г., БНБ изписа от активите на своя баланс вземанията си от правителството по главници и лихви по дългосрочни кредити към 29.06.1997 г. в размер на 212.8 млрд. лв. и по ДЦК намиращи се в портфейла ѝ, в размер на 161.7 млрд. лв. (включително натрупаните лихви по тях към датата на реструктурирането), като прехвърли и други активи по баланса си, свързани със задълженията на държавата към външни кредитори.

С дата 30.06.1997 г., на основание разпоредбите т. 2 .1. от същия договор МФ, емитира нов дълг, деноминиран в СПТ, в полза на БНБ в размер на 482.1 млн.СПТ. През второто полугодие по този дълг бяха изплатени погасителни вноски в размер на 31.6 млн. СПТ. През второто шестмесечие правителството ползва нови кредити по реда на чл. 45 от ЗБНБ, по споразумението с МВФ за покупка на СПТ в размер на 224.4 млн. СПТ.

Прекият дълг към ДСК намаля от 1.3 млрд. лв. в началото на годината на 1.0 млрд. лв. в края на периода, или с 20%.

Дългът по държавни дългосрочни облигации, емитирани за поемане като държавен дълг на необслужваните кредити на държавни фирми към ТБ, на непогасения дълг по ПМС № 193/95 г., както и по Закона за държавна защита на влогове и сметки (ДЦК за структурната реформа), е с най - голям относителен дял в структурата на вътрешния дълг към 31.12.1997 г.

На основание чл. чл. 8 и 9 от Закона за държавна защита на влогове и сметки в търговски банки, за които БНБ е поискала откриване на производство по несъстоятелност през 1997 г. бяха емитирани гаранционни държавни ценни книжа, в т. ч. левови на обща номинална стойност – 36.5 млрд. лв. и валутни в размер на 76.0 млн. щатски долари.

През отчетната година по левовите ГДЦК са погасени 2.7 млрд. лв.

ВЪНШНОИКОНОМИЧЕСКА ДЕЙНОСТ И ОБСЛУЖВАНЕ НА ВЪНШНИЯ ДЪЛГ НА СТРАНАТА ЗА 1997 Г.

Изпълнението на показателите на държавния бюджет, свързани с външноикономическата дейност и обслужването на външния дълг на страната са в рамките на предвидените в Закона за държавния бюджет за 1997 г.

Постъпилите приходи от държавни такси събирани във валута в системата на други министерства и ведомства са в размер на 13.2 млрд. лв.

Постъпили са лихви от предоставени кредити на други държави в размер на 2.8 млн.лв., предимно от Тунис, Индонезия и Алжир. Не са постъпили предвидените със закона за ДБ за 1997 г. лихви от Нигерия.

През 1997 г. за погашения по ползувани външни заеми от Р България, от държавния бюджет са изплатени 181.4 млрд. лв., като от тях към кредиторите от Парижкия клуб с които са постигнати съответните договорености са изплатени

81.5 млрд. лв., към Япония са изплатени 90.7 млрд. лв., МФИ – 2.2 млрд. лв. и съгласно споразумението постигнато между правителствата на РБългария и Конфедерация Швейцария, на Националния доверителен екофонд са преведени 7.0 млрд. лв.

През 1997 г. бяха изцяло усвоени предвидените в закона средства за плащания по извършен износ за погасяване на пасивни салда в преводни рубли към страните членки на бившия СИВ.

х

х

х

В изпълнение на чл. 41 от Закона за устройството на държавния бюджет, предлагам Министерският съвет да приеме решение, с което да одобри отчета за изпълнението на държавния бюджет за 1997 г. и го внесе в Народното събрание за разглеждане и приемане.

ПРИЛОЖЕНИЕ: 1. Отчет на държавния бюджет за 1997 г.

2. Отчет на консолидирания държавен бюджет за 1997 г

МИНИСТЪР: